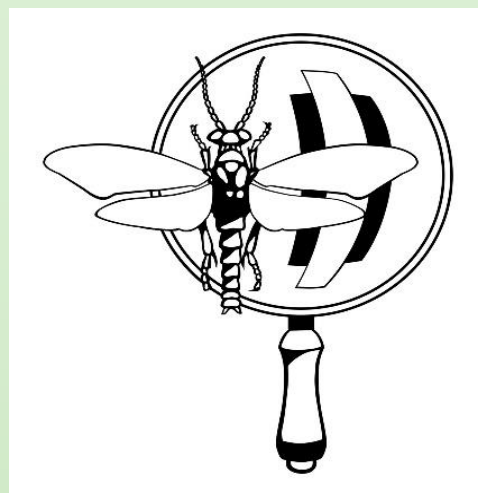

VEELPOOT

Jaargang 36 nr. 4, september 2025

Inhoud:

Mededelingen van het bestuur.....	2
Snelle toename van <i>Dicyphus bolivari</i>	3
Bezoek aan de Vlietlanden 28 juli 2025	8
Bezoek aan de Vlietlanden 25 augustus 2025	11
LIW-weekend augustus 2025 in Putten	14
Leven in de vuilboom	18
Rood-zwarte sikkelvantsen op een stukje nieuwe natuur in westelijk Noord-Brabant	24
De Japanse kever komt eraan!	34
Viroinval in augustus	35
De studiereis insecten in Gorssel	39
Een bezoek aan de Veldhof: Hoe een vergeten paardenweide transformeerde in een biodivers paradijs	40
Publicaties	42
Lezing tuinen, wilde bijen en hun planten	45
Insectenavond KNNV Zwolle	45

COLOFON

Veelpoot 36^e jrg., nr. 4, september 2025

ISSN 1386-9965

Veelpoot is een uitgave van de Landelijke Insectenwerkgroep (LIW) van de Natuurvereniging KNNV

Het blad verschijnt in principe vier maal per jaar (januari, april, juli en september)

Website: liw.knnv.nl

Redactie Veelpoot: Gerrit Groeneweg,
veelpoot@liw.knnv.nl

Richtlijnen voor auteurs worden op aanvraag toegezonden

Sluitingsdata kopij: week 11, 24, 37 en 50

COPYRIGHT

LIW-KNNV september 2025

Overname van delen van de tekst is toegestaan onder bronvermelding.

Foto cover: Roodzwarte sikkelvants (*Prostemma guttata*), nimf

Illustratieverantwoording:

Michel van Adrichem & Willemein Poot (p. 11-13); Koos van Brakel (p. 18-23 en 35-38); Ank van Brakel (p. 37 rechtsboven); Liesbeth Munters (p. 41, links); Anna Kreffer (p. 41 rechts); Willemein Poot (p. 5 rechts en p. 8-17; Vera Vandenbulcke & Gerrit Groeneweg (cover, p. 3-4, 5 links, p. 6-7 en p. 24-34)

Bestuursmededelingen

Geert van Poelgeest

Het LIW-weekeinde van 22 tot en met 24 augustus was zeer geslaagd. De noodkreet in het vorige nummer van *Veelpoot* heeft goed gewerkt: uiteindelijk waren we met 35 deelnemers of te wel “we zaten vol”.

Het bestuur heeft de data voor de twee LIW-weekenden in 2026 bepaald:

- Voorjaarsweekend: 8 tot en met 10 mei
- Zomerweekend: 14 tot en met 16 augustus.

We gaan naar Groepsaccommodatie Holsterhof, Paalderweg 2, 6061 NV te Posterholt.
We zitten dus in de buurt van de Meinweg en het Roerdal.

Omstreeks 1 december komt het inschrijvingsformulier met een toelichting op de site te staan.
De prijs is € 95,-- per persoon/weekeinde.

De KNNV-studiereis in Gorssel was zeer geslaagd, er waren vijftien deelnemers.
Anna en ik hebben deze reis met heel veel plezier geleid. We kwamen er voor de vierde keer, waarbij we van twee locaties de vraag kregen: “Is de biodiversiteit er op vooruit gegaan?”
We hebben een manier gevonden om daar een antwoord op te geven, zie verder in deze *Veelpoot*.

Op 21 november wordt er op een nog nader te bepalen plaats een inspiratie-dag “Insecten” georganiseerd.

De LIW is gevraagd daarbij te helpen; daar hebben we uiteraard “ja” op gezegd.

Deze dag heeft als doel om, op een centraal gelegen plek in Nederland insectenliefhebbers te informeren en te inspireren over activiteiten met insecten (natuurstudie, natuureducatie en natuurbescherming) en de LIW.

Op dit moment is het programma nog niet bekend: reserveer de dag in je agenda en houd de website in de gaten

11 september 2025

Snelle toename van *Dicyphus bolivari*

Willemein Poot

Aanleiding

Op 15 juli 2025 zag ik op harig wilgenroosje (*Epilobium hirsutum*) een blindwants zitten. De harig-wilgenroosje bochelwants (*Dicyphus epilobii*) houdt zich meestal bijna onzichtbaar op, maar deze soort deed dat minder onopvallend.

Waarneming.nl hielp mij deze wants op naam te brengen *Dicyphus bolivari*.¹ Volgens *waarneming.nl* is deze soort zeldzaam en ingeburgerd, weer een exoot dus, mijn belangstelling was gewekt. Na deze eerste vond ik ze in mijn woonomgeving vrijwel overal. Hoezo zeldzaam?

Dicyphus bolivari, imago macropteer

Naam

In de *Verspreidingsatlas Nederlandse wantsen VI* (2021) staat dat de morfologische verschillen tussen *Dicyphus bolivari* door Lindberg (1934) en *Dicyphus tamaninii* door Wagner (1951) zo minimaal zijn, dat het mogelijk om dezelfde soort gaat.

In 2018 is door Sanchez & Cassis vastgesteld dat dit inderdaad dezelfde soort betreft. Gek genoeg houdt *waarneming.nl* de naam *Dicyphus bolivari* van Lindberg aan met als beschrijver Wagner die het beestje een andere naam gaf.

Dicyphus bolivari, brachypteer

Vestiging in Nederland

Volgens *waarneming.nl* vond Twan Martens op 1 september 2018 in het Geuldal bij Valkenburg in Limburg de eerste *Dicyphus bolivari*. Hij gaf aan dat hij er tien had gezien.

Het jaar daarop duiken ze op meerdere plaatsen op: Ameland, Den Helder, Den Haag (door Anna), Breskens, bij Bergen op Zoom (tweede vondst in ons land door Gerrit en Vera), bij Langenboom (N.-B) en in zeven vijf kilometerhokken in Limburg. Daarna worden zij steeds vaker in Nederland waargenomen, met name in West- en Zuid-Nederland.

Tussen 1 januari 2020 en 17 juli 2025 geeft *waarneming.nl* het volgende beeld van aangetroffen exemplaren:

¹ Het dier heeft nog geen Nederlandse naam

De Verspreidingsatlas meldt dat de soort van origine voorkomt in Frankrijk, Spanje, Marokko, en Canarische eilanden.

De soort wordt gebruikt voor biologische bestrijding in kassen.

Het zal waarschijnlijk altijd een raadsel blijven of de vestiging in Nederland komt door klimaatverandering of doordat het nakomelingen zijn van dieren die ontsnapt zijn uit kassen.

Als zij zijn ontsnapt uit kassen konden zij zich logischerwijze alleen maar in Nederland vestigen, omdat de klimatologische omstandigheden zich hiervoor leenden.

Bij de buren

Niet alleen in Nederland is de soort opgedoken, ook in onze buurlanden België (2018) en Duitsland (2020). Luxemburg doet sinds 2020 ook mee.

Blindwants

De *Dicyphus bolivari* is lid van de familie Miridae (blindwantsen). De naam blindwantsen heeft niet betrekking op hun (facet-)ogen, maar heeft betrekking op het ontbreken van ocelli (puntogen). Veel wantsen hebben 2 of 3 ocelli op hun kop.

Vleugeldimorf

Dit 2,8-4,0 mm kleine wantsje komt zowel langvleugelig (macropter) als kort vleugelig (brachypter) voor.

Per jaar zijn er twee overlappende generaties.

De eerste volwassen generatie vliegt van halverwege juli tot eind oktober en is macropter.

Deze macroptere generatie wordt door licht aangetrokken.

De tweede volwassen generatie is vermoedelijk altijd brachypter en kan wegens de korte vleugels niet vliegen. Deze tweede generatie is aanwezig van half augustus tot half december. Vermoedelijk overwintert de tweede generatie als adult.

Dicyphus bolivari, imago macropter

Biotoop

Dicyphus bolivari houdt van vochtige biotopen. Ze hebben een duidelijk voorkeur voor harig wilgenroosje (*Epilobium hirsutum*), maar in de literatuur worden ze ook vermeld op geel stalkruid (*Ononis natrix*), op de komkommerfamilie (Cucurbitaceae) en nachtschades (Solanaceae). *Bladmineerders.nl* noemt de volgende planten: doornappel / engelentrompet (*Datura metel* en *D. stramonium*), een soort vingerhoedskruid (*Digitalis atlantica*), harig wilgenroosje (*Epilobium hirsutum*), wit bilzenkruid (*Hyoscyamus albus*), fleskalebas (*Lagenaria siceraria*), tomaat (*Lycopersicon esculentum*), geel stalkruid (*Ononis natrix*), hanggeranium (*Pelargonium dilatatum*) en een nachtschade (*Solanum alatum*).

◀ *Dicyphus bolivari*, imago macropter.
Het donkere borststuk onderscheidt
deze wants van de *Dicyphus epilobii*

Harig wilgenroosje-fan

Ik las dat de soort zoöfaag zou zijn en vroeg mij af, waarom deze wantsen een grote voorkeur hebben voor harig wilgenroosje (*Epilobium hirsutum*). Ze hoeven bij een zoöfaag dieet niet specifiek massaal op harig wilgenroosje voor te komen, tenzij ze het specifiek hebben gemunt op de specialisten van harig wilgenroosje, zoals de harig-wilgenroosje bochelwants (*Dicyphus epilobii*).

Dicyphus bolivari zijn weliswaar roofwantsen, maar voeden zich ook met plantensappen. Kennelijk heeft deze plan het lekkerste sap, dat tevens goed voor hen bereikbaar is. Het is dus eigenlijk een omnivore roofwants.

Harig wilgenroosje (*Epilobium hirsutum*) ▶

Inzet in de kas

Ik vroeg mij af wat dit wantsje dan zoal eet. Ik kwam uit bij de site van Koppert B.V. te Berkel-Rodenrijs.

Koppert (Biological Systems) is al jaren bezig met biologische bestrijdingsmiddelen voor de tuinbouw. Ik downloadde een onderzoek van Wageningen University & Tescsearch en onder andere Koppert B.V.

In het onderzoeksrapport dat ik las, werden *Dicyphus bolivari*, *Macrolophus pygmaeus*, *Dicyphus errans* en *Dicyphus cerastii* vergeleken in een kas gerbera's en tomaten. Er werd gekeken naar hoe goed deze roofwantsen de kaswittevlies (*Trialeurodes vaporariorum*), tabakswittevlies (*Bemisia tabaci*), nesi (*Nesidiocoris tunis*), tomatenmineermot (*Tuta absoluta*) en "Turkse mot" bestreden. In een laboratoriumopstelling predeerde de wantsen op eieren en larven van de tomatenmineermot (*Tuta absoluta*).

De *Dicyphus bolivari* deed het volgens het rapport in de zomer minder goed bij de bestrijding van de tabakswittevlies (*Bemisia tabaci*).

Bij lage temperaturen en een lage lichtintensiteit In de winter werden de echinothrips en de kaswittevlies (*Trialeurodes vaporariorum*) door deze wantsen onvoldoende bestreden.

De volwassen wantsen eten graag de nimfen van de *Nesidiocoris tenuis*, die als roofwants in kassen wordt ingezet. "Nesi" vormt daar soms weer een plaag, omdat zij de planten te veel aantast. Bij de bestrijding van eerder genoemde plaaginsecten in kassen door blindwantsen wordt de schade die zij veroorzaken aan het gewas afgewogen tegen de schade door de "plaaginsecten". Bepaalde blindwantsen geven namelijk heel veel schade aan de bloemen van gerbera's, en zijn derhalve niet aan te raden. Een kanttekening daarbij is dat dit per gerbera-ras verschilde.

◀ *Dicyphus bolivari*, imago macropter.

Turkse mot

Het kostte mij enige moeite om te achterhalen wat een Turkse mot was. De ene site gaf aan dat het om de *Cydia splendana*, dus een gewone spiegelmot, ging. Deze mot wordt ook wel okkernootmot genoemd. Omdat deze mot een voorkeur heeft voor eik, tamme kastanje en misschien ook okkernoot, leek mij dit niet correct.

Meer waarschijnlijk bleek het te gaan om de algemeen voorkomende Turkse uil (*Chrysodeixis chalcites*).² Het is een (sub)tropische soort, afkomstig uit het Middellandse Zeegebied en Noord-Afrika. De rups is zeer polyfaag en voedt zich met planten uit meer dan twintig families. Daarbij werden de volgende gewassen genoemd: maïs, aubergine, komkommer, tabak, roos, koolgewassen, soja, aardbei, banaan, paprika, tomaat, chrysant, slangenkruid, moerasscherm, braam en geranium. De Turkse uil is een trekvlinder die ieder voorjaar vanuit Zuid-Europa naar diverse landen in het noorden vliegt. Tegenwoordig is het één van de meest voorkomende kasplagen. De *Dicyphus bolivari* werd succesvol als bestrijder van deze uil ingezet.

In 2020 wisten Gerrit en Vera te achterhalen dat een potje met 500 van deze wantsen voor nog geen 100 euro per potje werden verkocht. Ik heb niet kunnen vinden of zij nog steeds te koop zijn.

² Malais & Ravensberg 1991, 177

Dicyphus bolivari, nimf

Impact

Als deze wants zich zo snel in Nederland verspreidt, welke impact heeft dit dan op onze natuur? Ik kan mij niet voorstellen dat zij alleen maar houden van Turkse uilen-rupsen, wittevliegen, tomatenmineermotten, *Nesidiocoris tunuis* en Echinothrips.

Eén ding is duidelijk. Ze vinden genoeg voedsel om zich zo pijlsnel te kunnen vermeerderen.

En wil je weten of deze wants ook bij jou in de buurt voorkomt, klop eens een harig wilgenroosje en voer het resultaat bij waarneming.nl in.

Deze wants komt vast in meer kilometerhokken voor dan tot nu toe bekend is, want harig wilgenroosje komt overal in Nederland voor.

Bronnen:

Aukema, B., 2020: Nieuwe en interessante Nederlandse wantsen X (Hemiptera: Heteroptera), *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 55

Aukema, B. & D.J. Hermes, 2021: *Verspreidingsatlas Nederlandse wantsen (Hemiptera: Heteroptera). Deel VI: Supplement*. EIS kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden.

Malais, M.H. & W.J. Ravensberg 1991 (sedertdien geheel herzien en uitgebreid), *Kennen en herkennen. Levenswijzen van kasplagen en hun natuurlijke vijanden*. Berkel en Rodenrijs

Messelink, G.J. et al. 2019: *Plaagbestrijding met omnivore roofwantsen Effecten van omnivore roofwantsen op plagen in gerbera, tomaat en roos en de risico's op bloem- en vruchtschade*. Rapport WPR-850 Projectnummer: 3742217900. Wageningen University & Research, Business Unit U Glastuinbouw

Vandenbulcke, V. & G. Groeneweg 2020: Mediterrane bochelwants (*Dicyphus bolivari*) in westelijk Noord-Brabant: ingevoerd als bestrijder van biologische bestrijders of spontane vestiging?

NatuurHistorische Tijdingen, KNNV Roosendaal oktober 2020, pag. 6-8

www.waarneming.nl

<https://www.wanzen-im-ruhrgebiet.de>

<https://www.nederlandsesoorten.nl/node/911>

<https://repository.naturalis.nl/pub/800957>

<https://www.koppert.nl/plagen/rupsen/turkse-mot/>

<https://entocare.nl/pages/turkse-mot>

www.bladmineerders.nl

Bezoek aan de Vlietlanden 28 juli 2025

Willemein Poot

Michel van Adrichem was verhinderd, maar in plaats daarvan zou Rudolf van Hengel meegaan. Echter het weer zat niet mee. Het was bewolkt en er was kans op zowel een zonnestraal als een bui. Als er geen zon is, wordt het moeilijk om mieren te vinden, dus ging ook Rudolf van Hengel niet mee. Daarom ging ik uiteindelijk als enige insectenzoeker met de onderhoudsploeg mee. Ik had er niet veel moed op. Regen is niet zo goed voor het vinden van insecten. En hoewel er weinig wind leek te staan, was het op de vlakte van de Vlietlanden toch een beetje winderig. Maar er is altijd wel een beschut hoekje achter het riet te vinden, waar dan de insecten zich schuil houden. Uiteindelijk bleef het droog. 😊

Net 'geboren' schildwantsjes (Pentatomoidea) op watermunt.

Ik trof dit jaar weer galmuggen aan op engelwortel (*Angelica spec.*). Vorig jaar (5 augustus 2024) zag ik ze ook op de Vlietlanden. Toen dacht ik, dat het om de zeldzame berenklaauwbloesemgalmug (*Contarinia nicolayi*) ging. Ik heb toen geen gal open gemaakt, anders had ik gezien dat er een niet springend oranje larfje in zat. Het larfje van de berenklaauwbloesemgalmug is wit. Maar ondanks dat, zag de planten- en gallendeskundige van *waarneming.nl*, Niels Eimers, dat het om de zeer zeldzame gewone schermbloesemgalmug (*Dasineura angelicae* Rübsaamen) ging. Deze galmug is zeer kieskeurig, zij leeft namelijk monofaag op engelwortel. Dat deze zeer zeldzaam is, blijkt wel uit *waarneming.nl*. Deze gallen werden door Teunis IJlstra in 2014, 2015 en 2019 in Friesland gevonden en in *waarneming.nl* ingevoerd. Vorig jaar vond ik ze op de Vlietlanden. Dat was derhalve voor het eerst in vijf jaar, dat deze gallen in Nederland weer werden gevonden. Op een Finse site staat een kaartje met de waarnemingen in Nederland, Denemarken en Zweden. In Zuid-Finland is in 2015 het beestje mogelijk (niet vastgesteld) ook gevonden. Op de site *bladmineerders.nl* staan foto's van de gallen genomen in België.

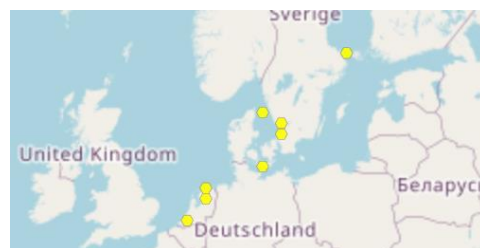
Eigenaardig dat deze galmug zeer zeldzaam is, terwijl de Nederlandse naam de indruk wekt, dat het

om een “gewone”, een zeer veel voorkomende soort zou gaan. Er is duidelijk “iets” verandert sinds Rübsaamen de soort in 1916 voor het eerst beschreef.

◀ Gallen van de gewone schermbloemgalmug (*Dasineura angelicae*) op engelwortel (*Angelica spec*)

Verspreidingskaartje gewone schermbloemgalmug (*Dasineura angelicae*). Bron: laji.fi

Overigens bestaat er ook een springende schermbloemgalmug (*Diodaulus trilli*), die op kleine bevernel (*Pimpinella saxifraga*) voor zou komen, maar ook zeer zeldzaam is. Op waarneming.nl heeft nog niemand deze soort voor Nederland ingevoerd.

Om te voorkomen dat de Vlietlanden in de Boslanden veranderen gingen de vrijwilligers aan de slag met het weghalen van jonge boompjes, in dit geval meest grauwe wilgen (*Salix cinerea*). Ik bekeek de afgeknipte takken en vond er diverse gallen en rupsjes op, waaronder een rups van een pauwoogpijlstaart (*Smerinthus ocellatus*).

Pauwoogpijlstaart (*Smerinthus ocellatus*)

Hoewel deze vlinder vrij algemeen is, zie ik hem niet dikwijls. Na de middag brak even de zon door. Diverse argusvlinders (*Lasiommata megera*) en een klein koolwitje (*Pieris rapae*) kwamen tevoorschijn. Ook spotte ik een oranje Luzernevlinder (*Colias crocea*). Hoewel deze vlinder vrij

algemeen is, zie ik hem niet dikwijls.

Oranje luzernevlinder (*Colias crocea*)

Op de terugweg zat traditie getouw er weer een gewone regendaas (*Haematopota pluvialis*) in de boot op ons te wachten.

Het beestje dat ik op deze dag het meeste heb gezien, is het schuimbeestje (*Philaenus spumarius*), in allerlei kleuren.

Schuimbeestje
(*Philaenus
spumarius*)

Ondanks dat de sprinkhanen en krekels niet op de foto wilden vond ik het een succesvolle dag.

Geraadpleegde bronnen:

bladmineerders.nl
Nederlandesoorntenregister.nl,
waarneming.nl,
naturbasen.dk,
laji.fi

Bezoek aan de Vlietlanden 25 augustus 2025

Michel van Adrichem en Willemein Poot

Op 24 augustus 2025, dus de dag voor het bezoek aan de Vlietlanden, zat Willemein tijdens het LIW-weekend naast galmuggen-deskundige Samuël van der Nat. Hij vertelde dat er heel veel gallen zijn, die misschien bijzonder lijken omdat niemand ernaar kijkt, maar die veel voorkomen.

Hierdoor geïnspireerd pakte zij na thuiskomst het boek *Plant Galls of the Netherlands, Belgium and Luxembourg* van J.C. Roskam en S. Carbonnelle erbij.

Op moeraskartelblad (*Pedicularis palustris*) kan een kartelbladmijt (*Aculops pedicularis*) voorkomen en op klaver (*Trifolium spec.*) onder andere de klaverbladgalmug (*Dasineura trifolii*) en de klavermijt (*Aceria trifolii*). Ze zocht foto's bij wat gallen, om deze aan haar zoekbeeld toe te voegen. Het loonde wellicht de moeite om deze soorten te zoeken.

Bij aankomst bij de werkschuur in de Vlietlanden was het bewolkt en bijna wind stil, later brak de zon door en kwam er ook wat wind. Het bleef droog.

Wij konden weer mee varen met de vrijwilligers die onderhoudsploegen. Onderweg naar de vlietlanden zagen wij een ooievaar (*Ciconia ciconia*) foerageren op de Vlietlanden. Enerzijds vonden de vrijwilligers het wel een mooi gezicht, maar merkte er één op: "Hij vreet wel onze woelmuizen op". Hij doelde daarmee op de noordse woelmuizen (*Microtus oeconomus*) die op de vlietlanden, huizen.

ooievaar (*Ciconia ciconia*)

Dit keer bestond het onderhoud dat de vrijwilligers gingen uitvoeren uit het verwijderen van houtopslag en het maaien van het riet langs de randen.

Enigszins bezorgd zag Willemein hoe ook de grote engelwortel (*Angelica archangelica*) waar de zeer zeldzame gewone schermbloemgalmug-gallen (*Dasineura angelicae* Rübsaamen) in zitten werden weggemaaid. Maar uit een klein onderzoekje ter plaatse bleek dat de galmugjes de gallen al hadden verlaten en het maaien dus geen belemmering voor die soort vormde.

De boswachter had Willemein al gewaarschuwd, dat de vlietlanden waren gemaaid. Alleen aan de randen stond nog hoog riet met daartussen koninginnekruid (*Eupatorium cannabinum*), bitterzoet (*Solanum dulcamara*) en dergelijke. Op het gemaaide gedeelte bloeide weer enkele bloemen. Het was te kort gemaaid om de kartelbladmijt (*Aculops pedicularis*) te vinden. Na even zoeken vonden wij wel de klaverbladgalmug (*Dasineura trifolii*) op rode klaver blad (*Trifolium pratense*). Deze gal lijkt wat op de Rozenbladgalmug (*Dasineura rosae*) Het blad is op de hoofdnerf samengevouwen en daar iets verdikt en verkleurd.

Bij het openvouwen van deze gal, werden kleine larfjes zichtbaar. De niet springende larfjes zijn als ze klein zijn wit/licht geel en leven in een vochtige omgeving. Later kleuren zij oranje en is hun omgeving droger. Volgens waarneming.nl was dit de 121ste waarneming in Nederland en staat de soort als zeldzaam te boek. Hij wordt overigens verspreid over Nederland waargenomen.

Klaverbladgalmug-gal en larve (*Dasineura trifolii*).

Iets verderop viel Willemeins oog op het samen gevouwen blad van de scherpe boterbloem (*Ranunculus acris*). Heel voorzichtig peuterde zij die open en werd een pop zichtbaar. Een stukje verderop trof zij nog een samengevouwen blad aan. In dat blad zaten twee gallen van de boterbloembladgalmug (*Dasineura ranunculi*). In elke gal zat een oranje niet springend larfje.

Boterbloembladgalmug-gallen (*Dasineura ranunculi*)

Boterbloembladgalmug-larfje (*Dasineura ranunculi*)

Dit was de 106de keer dat deze soort in waarneming.nl was ingevoerd en staat ook als zeldzaam te boek. In het Nederlands soortenregister kon ik deze soort overigens niet vinden.

Onderweg naar de werkschuur werden het snoeihout uitgeladen. Eén van de vrijwilligers kwam met een rups op een elzenblad naar ons toe. Het bleek de rups van een witvlakvlinder (*Orgyia antiqua*) te zijn. Ook vonden wij nog een ontheemde groene rups. Beide rupsen werden na het verlaten van de boot, op een wilg (*Salix alba*) gezet.

Een vrouwtje van de gewone regendaas (*Haematopota pluvialis*) hield de traditie in stand om ons weer op de boot te bezoeken.

Hoewel wij deze dag niet heel veel soorten hebben gevonden, gingen wij met een goed gevoel naar huis.

Slakkendodende vliegen (*Sciomyzidae*) in de maak.

Wie een keer mee wil naar de Vlietlanden (bij Vlaardingen), kan zich opgeven bij Willemein, e-mailadres bij redactie bekend.

Bronnen:

Het boek *Plant Galls of the Netherlands, Belgium and Luxembourg* door J.C. Roskam en S. Carbonnelle.

<https://bladmineerders.nl/parasites/animalia/arthropoda/insecta/diptera/nematocera/cecidomyiidae/cecidomyiinae/lasiopteridi/dasineurini/dasineura/dasineura-trifolii/?lang=nl>

<https://waarneming.nl/species/158633/>

https://www.nederlandsesoorten.nl/linnaeus_ng/app/views/species/nsr_taxon.php?id=148885

<https://waarneming.nl/species/158624/>

<https://bladmineerders.nl/parasites/animalia/arthropoda/insecta/diptera/nematocera/cecidomyiidae/cecidomyiinae/lasiopteridi/dasineurini/dasineura/dasineura-ranunculi/?lang=nl>

Uitgekomen eitjes van een ons onbekend insect op elzenblad.

LIW weekend augustus 2025 in Putten

Willemein Poot

Het was eigenlijk niet het plan dat ik mee zou gaan naar Putten, in verband met onze fietsvakantie, maar uiteindelijk kwamen wij iets eerder terug, waardoor ik toch nog erbij kon zijn.

Ik werd door mijn man nogal vroeg afgezet bij de locatie en ging daarom gelijk maar de tuin in om de haag van het complex te bekijken. Ik werd er regelmatig achtervolgd door de robot, die de grasmat aan het maaien was.

Van lieverlee druppelden de andere deelnemers binnen, oude bekenden, maar ook diverse, voor mij, nieuwe gezichten.

Marian Barendtszen klopte een Slakrupsje (*Apoda limacodes*) uit een struik in de tuin van het complex

Ik sprak onder andere met Rudolf van Hengel, onze mierenexpert. In de beuk bij de locatie leeft de boommier (*Lasius brunneus*). Een mier die in half dode bomen leeft. Rudolf vertelde dat in de jaren dat half dode bomen werden gekapt, het niet goed ging met de boommierenpopulatie.

Tegenwoordig gaat het weer een stuk beter met ze, nu half dode bomen niet meer worden gekapt. Sterker nog, boommieren zorgen soms voor overlast in woningen, omdat zij aan de houten balken knabbelen. Ze hollen die balken niet zoals termieten uit, maar knabbelen aan de buitenkant.

Het avondprogramma bestond die dag uit mededelingen van het bestuur, waaronder de data en locatie van de LIW weekends voor volgende jaar.

Daarna hield Geert van Poelgeest een presentatie over de insectenweek in Gorssel, een week die voornamelijk wordt bezocht door mensen voor wie de insectenwereld vrij onbekend is.

Vervolgens hield Rudolf van Hengel een presentatie over vlinders en sluipwespen. Hij vertelde dat hij met zijn ene oog naar mieren keek en met het andere naar andere insecten. Hij had in drie gebieden een onderzoek gedaan naar de eitjes van de van de veelvraat (*Macrothylacia rubi*), een nachtvlinder. Daarbij had hij honderden eitjes verzameld en bekeken op predatie door sluipwespen. De sluipwespen hebben een kleiner gaatje nodig om uit te sluipen, dan de rupsen. Hierdoor is goed te zien welke eitjes gepredeerd waren en uit welke eitjes er een rupsje is gekropen. Een schokkende hoeveelheid van de verzamelde eitjes waren gepredeerd. Van de weinige rupsen die uit het ei waren

gekropen, werd een deel weer gepredeerd door andere wespen. Die andere wespen kruipen in deze periode van het jaar uit de nu volgroeide rupsen.

Gepredeerde Veelvraat rups (*Macrothylacia rubi*) waar de wespenlarven uitkruipen

Een deel van de groep ging die dag 's-avonds met Jan Jaap Boehlé nachtvlinderen.

Het Mosterdveen

De volgende dag trok ik met een behoorlijke groep naar het Mosterdveen (gemeente Vierhouten). Het duurde even voor wij ontdekte dat dit gebied alleen bereikt kon worden vanaf een aldaar gelegen camping.

Op de prachtig bloeiende struikhei en dophei, zagen wij wat Rudolf ons de vorige dag vertelde. Wij vonden gepredeerde eitjes van de veelvraat en ook nog levende veelvraatrupsen waar sluipwespenlarven uitkropen om te verpoppen.

Omdat het eerst nog wat fris was, bleef een goudwesp (*Hedychrum nobile/niemelai*) heel fotogeniek op boerenwormkruid zitten. Later werd het warmer en werden onder andere heidezandbijen (*Andrena fuscipes*), heidewespbijen (*Nomada rufipes*) en heideviltbijen (*Epeolus cruciger*) gespot.

Michel van Adrichem en Inez van Duijvendijk in actie

Op de aldaar groeiende bomen en struiken kon ik niet veel insecten vinden, wel veel gallen, vooral op de zomereiken. Vooral de ananasgalwesp-gallen (*Andricus foecundatrix*) waren goed vertegenwoordigd.

Iemand vond een blauw bloeiende plant. Nee, het was geen blauw glidkruid (*Scutellaria galericulata*) zei ze en ze had gelijk. Op een wat vochtige plek op de hei groeide niet alleen grote kattenstaart

(*Lythrum salicaria*), maar ook de uit Noord-Amerika afkomstige verwilderde tuinplant Virginische lobelia (*Lobelia siphilitica*), die nu nog zeldzaam is.

Bij het verlaten van de hei zag Ria Deen een prachtig, bijna volgroeide rups van de pauwoogpijlstaart (*Smerinthus ocellatus*).

Op de terugweg door het bos zag ik aangevreten knopig helmkruid (*Scrophularia nodosa*). Na enig speurwerk vond ik een van de laatste imago's van donkere helmkruidbladschavers (*Cionus tuberculosus*).

's Avonds sprak ik met iemand, die ook naar het Mosterdveen was geweest. Zij was op een ander deel geweest en had heel veel libellen gezien bij een plas. Het meest spectaculaire was een zwemmende ringslang. Ze hadden de slang gefilmd.

's Avonds werd er weer traditiegetrouw Chinees gegeten. Daarna toonde René Wolbers wat foto's die hij had gemaakt. Hij heeft een voorkeur voor het fotograferen met een witte achtergrond. Daar werden vragen over gesteld. Hij vertelde onder andere dat hij beter de aandacht van mensen, die niet bezig zijn met insecten, kan vasthouden als hij insectenfoto's laat zien met een witte achtergrond, dan in een natuurlijke omgeving.

Hij was die dag met Rudolf van Hengel op pad geweest en zij hadden onder andere het zeldzame inheemse heidedraaigatje (*Tapinoma subboreale*) gezien.

Vervolgens nam Hans Oudejans het woord. Hij vertelde dat hij in het najaar tot en met het voorjaar vooral vogelaar is en in de zomer naar insecten kijkt. Hij gaf een presentatie van zijn foto's van baltzende ooievaars (*Ciconia ciconia*) die hij in de Alde Feanen (Friesland) had gezien en van foto's van het LIW-weekend in Putten afgelopen voorjaar. De meeste indruk maakte het filmpje van de door *Leucochloridium paradoxum* (een platworm) geparasiteerde barnsteenslak met zijn pulserende groen gestreepte antennes.

Oestergalwesp-gallen (*Neuroterus anthracinus*)

Ik raakte tijdens het weekend in gesprek met Moestuinoach Marianne Stahlie, die in de regio Den Haag op basisscholen natuur onderwijs geeft. Ik vermoed dat zij het zoontje van een collega les heeft gegeven. Mijn collega haalde pas nog een pissebed en een duizendpoot uit haar zoontjes broekzak toen zij de broek wilde gaan wassen. Dit verhaal bracht een grote glimlach op Mariannes gezicht.

Zij vertelde dat zij aan haar jonge leerlingen onder andere vertelt dat pissebedden familie zijn van kreeften en ook ongeveer zo smaken. Ze heeft altijd wel een paar stoere jongetjes in haar groepen, die dit dan uitproberen en tot de conclusie komen dat die pissebedden best wel lekker smaken. Het deed mij denken aan een oud collega van mij, een voormalig commando, die had leren overleven in de natuur. Hij vertelde mij dat lieveheersbeestjes heel vies zijn en bitter smaken.

Jan Jaap Boehlé ging met liefhebbers weer nachtvlinderen. Het was een frisse nacht en daardoor waren er minder nachtvlinders actief dan de nacht ervoor.

De volgende ochtend zat ik tijdens het ontbijt naast Samuël van der Nat. Hij vertelde mij dat hij één de drie specialisten is die naar muggengallen kijkt. Hij werkt nauw samen met Johannes C. (Hans) Roskam (1943), die diverse boeken over plantengallen heeft geschreven. Samuël vertelt dat sommige muggengallen best veel voorkomen, maar er weinig mensen zijn die ernaar kijken. Niels Eimers, die ook veel van gallen weet, is eigenlijk een “plantenman”, die voor waarneming.nl tegenwoordig naast planten ook gallen valideert. Ik vertelde Samuël dat ik op facebook lid ben van de “gallen-groep”. Ik leer veel van de waarnemingen van anderen. Ik stelde hem voor om foto's en/of filmpjes te plaatsen en zo mensen te inspireren om de minder bekende muggengallen te gaan zoeken.

Bladwesplarven van vermoedelijk *Craesus latipes* op berk (*betula*)

Nadat de kamers waren opgeruimd en aangeveegd, wandelde ik met een groep naar de grote Ark. Een deel van het gebied was paars gekleurd door de bloeiende hei. Helaas was er ook een deel van de hei dood. Ook in dit gebied waren de anasgalwesp-gallen (*Andricus foecundatrix*) op zomereik (*Quercus robur*) opvallend goed vertegenwoordigd. Kennelijk is het een goed jaar voor deze galwespen.

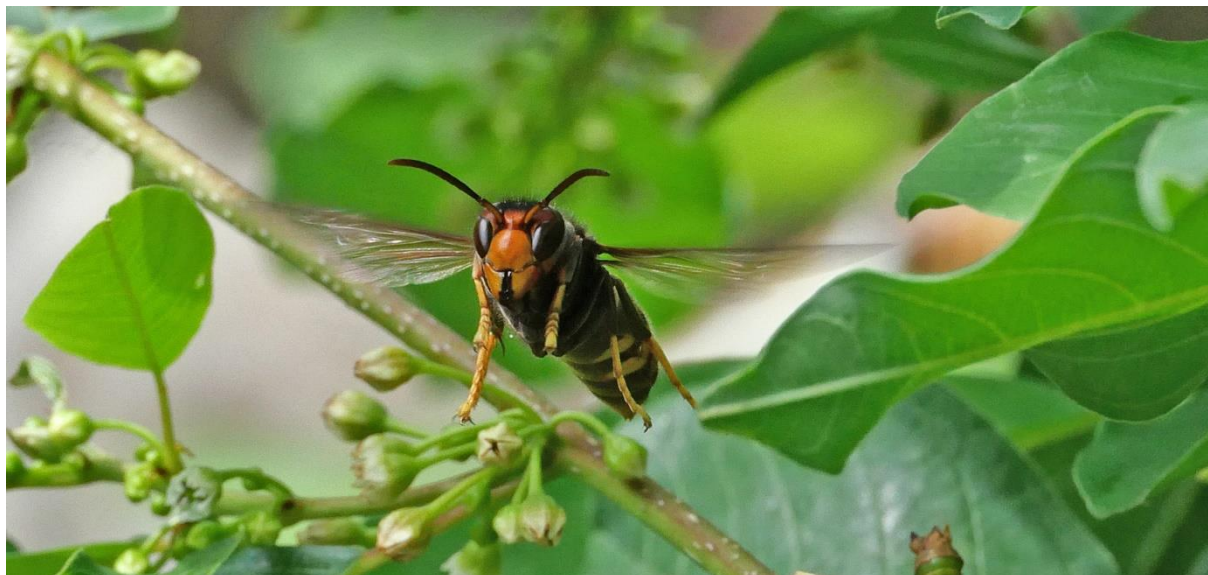
Een deel van de dag was het bewolkt, maar gelukkig brak ook af en toe de zon door, waardoor het best warm werd. Dat had het voordeel dat onder andere de roetbijen (*Panurgus*) en andere zonneaanbidders gingen vliegen en deelnemers die een voorkeur voor deze soorten ook aan hun trekken kwamen. Het weekend was weer veel te snel voorbij.

Zwart wekkertje (*Omocestus rufipes*) ging uitgebreid voor een fotosessie op een tas zitten

Leven in de vuilboom

Koos van Brakel

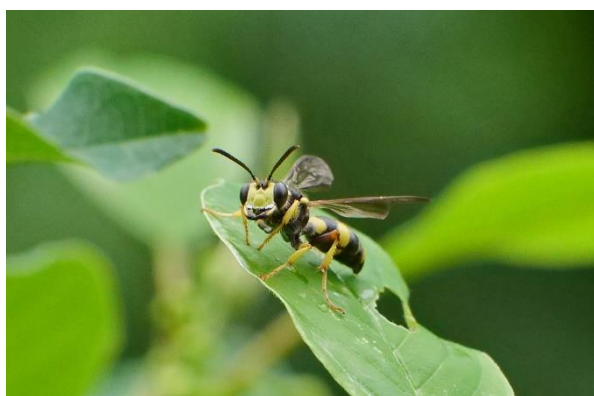

Aziatische hoornaar op jacht in de vuilboom

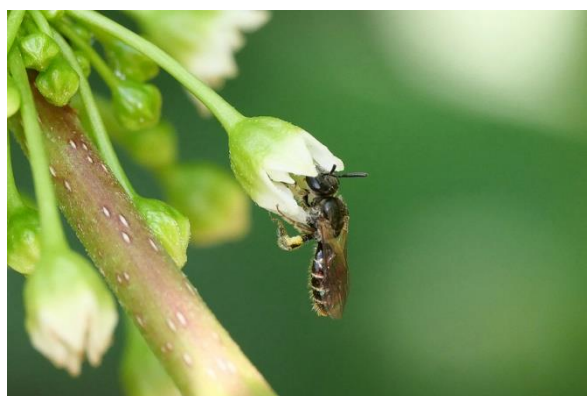
Jaren geleden hebben we bij een tuinder een vuilboom (*Frangula alnus*) gekocht. Eigenlijk hadden we net zo goed een boompje/struikje uit de natuur kunnen halen, maar vonden slechts wat warrige struikjes.

Het driestammige boompje groeide als kool en van elk vroege voorjaar tot en met september gonsde het van de bijen, hommels, wespen en zweefvliegen. Maar het was een beetje te hoog om de bezoekers goed te zien en te fotograferen.

Uiteindelijk werd het toch wel een erg forse boom, te fors voor een vuilboom. Hij groeide zelfs in de appelboom en aan de andere kant in de kweepeer. Helaas hebben we hem vorige jaar, toen de tuin wat werd veranderd, gelijk maar af laten zagen tot op ± 1.20 m hoogte. Vanaf dit voorjaar groeide op ± 1.00 m hoogte een flinke spruit. Dus dat 'helaas' veranderde echter al gauw in 'gelukkig', want zittend kon ik nu op mijn gemak van dichtbij alle leven in de vuilboom (ofwel sporkehout) bekijken en dus ook fotograferen.

Groefbijendoder (*Cerceris rybyensis*)

Groefbij onbekend (*Lasioglossum spec.*)

Dan zie je pas goed hoe die erg kleine bloempjes in trek zijn. Zelfs de groefbijendoders hadden geen interesse in de groefbijtjes! Of waren het mannelijke groefbijen, die hoeven immers niet voor hun nakomelingen te zorgen.

Tot dusver heb ik ruim 25 regelmatig bezoekende soorten insecten kunnen waarnemen op de vuilboom. Ongetwijfeld zullen het er meer zijn.

Boomblauwtje (*Celastrina argiolus*)

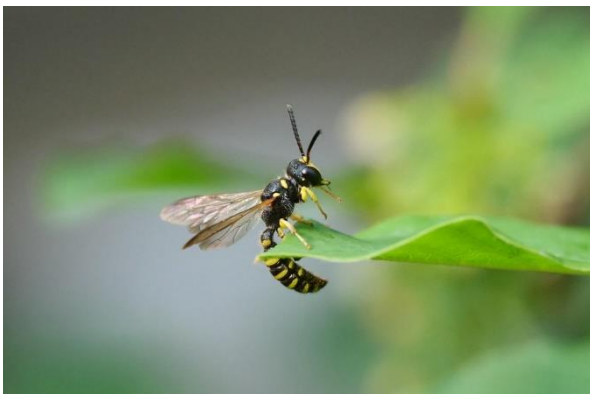
Weidehommel (*Bombus pratorum*)

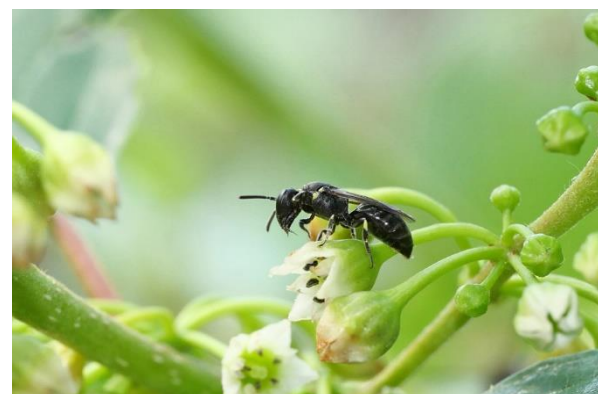
Middelste wesp (*Dolichovespula media*)

Urntjeswesp onbekend (*Eumenes spec.*)

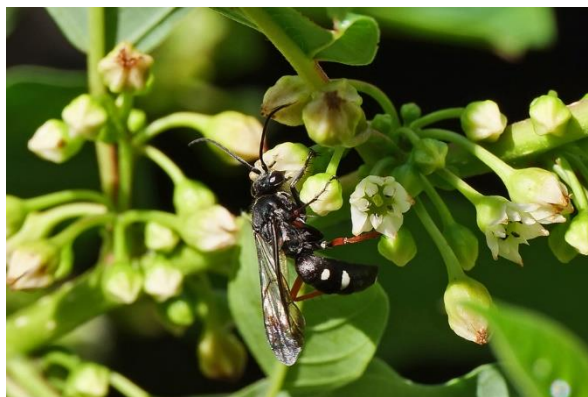
Grote snuittordoder (*Cerceris arenaria*)

Maskerbij onbekend (*Hylaeus spec.*)

Franse veldwesp (*Polistes dominula*)

Gewone roodpootspinnendoder (*Episyron rufipes*)

Vroeger heette het boomblauwtje vuilboomblauwtje en in dit geval was het een heel toepasselijke naam, een trouwe bezoeker van onze tuin en inderdaad ook vaak op de vuilboom te vinden.

Niet alle bezoekers komen alleen op de nectar van de vuilboom sporkehout af. Vanaf 22 juli zag ik dat er een Aziatische hoornaar wekenlang in het struikje op jacht was naar een prooi, ze vloog constant in en rond de begroeiing. Af en toe vloog ze met een noodgang weg, waarschijnlijk met een bij, wesp of vlieg. Dat ging te snel om te zien wat het was en of het wat was. Gemiddeld na een kwartier kwam ze weer terug en dan ga ik ervanuit dat het dezelfde hoornaar is. Een enkele keer zag ik dat ze ook even moest bijtanken en dat ze van de nectar snoepte. Natuurlijk is de waarneming op waarneming.nl gezet en na een aantal dagen hadden imkers dat gezien en kwamen poolshoogte nemen. Ze waren al aan het speuren in Woerden.

Aziatische hoornaar (*Vespa velutina*)

▲ Een enkele keer snoept ze van de nectar

Ook wel geelpoothoornaar genoemd ▲

Tijdens een NEV Winterbijeenkomst een paar jaren geleden stelde Kees van Achterberg voor om de Aziatische hoornaar geelpoothoornaar te noemen. Dat is inderdaad hier en daar overgenomen en op de foto is te zien waarom. Er zijn namelijk meer soorten Aziatische hoornaar.

Soms zat ik op een halve meter afstand, maar ze had voor mij geen enkele interesse, je hoeft er inderdaad niet bang voor te zijn. En ook niet voor 'gewone' wespen, zoals op een gegeven moment een gewone wesp op mijn hand kwam zitten tijdens het fotograferen. Ze was zeker alleen maar nieuwsgierig.

Mijn eerste waarneming van de Aziatische hoornaar in Woerden was ruim een week voor mijn eerste waarneming in onze eigen tuin.

Elk jaar wordt namelijk op het Landgoed Bredius de Imkerijdag gehouden. Onze stadsimker Chris van Iersel laat aan belangstellenden zien wat zijn werk is en na zijn demonstratie kunnen kinderen helpen met honing slingeren. Het was tijdens zijn demonstratie dat ik iets in duikvlucht langs de bijenkasten zag vliegen en in de belendende hulst even bleef hangen.

Je moet soms geluk hebben en ook al heb je een camera bij de hand dan nog is het mazzel dat je tussen de hulstbladeren een Aziat ziet hangen met ongetwijfeld een van de honingbijen van Chris.

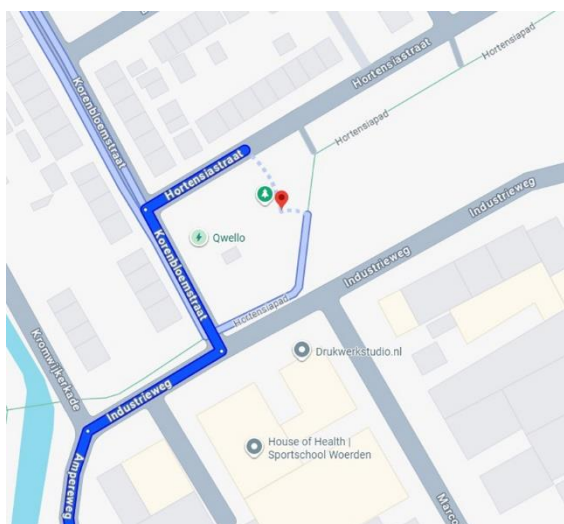
Imkerijdag met stadsimker Chris van Iersel (r)

Aziatische hoornaar met honingbij

Nest Aziatische hoornaar in eik

Locatie van het nest van de Aziatische hoornaar

Intussen kreeg ik op 29 augustus via WhatsApp de locatie van een nest doorgestuurd. Het blijkt dat het hemelsbreed ongeveer 600 meter van ons huis is gelegen. Het zat hoog in een eik en met de

telelens was het nog aardig goed te fotograferen. Je kon een aantal hoornaars over het nest zien lopen, maar ik kon geen vliegende hoornaars zien. Volgens de imkers zou het nest mogelijk in de week naar de vondst geruimd worden. Ben benieuwd of het 'ons' nest is.

Iedereen is er van op de hoogte dat het aantal soorten bijen aan het afnemen is, dat merk je ook als je geen specialist bent maar jarenlang insecten fotografeert. Maar ook is het me opgevallen dat ik de laatste jaren steeds minder zweefvliegen in de tuin zie. En dat niet alleen, ik zie dat het zeker ook bij kevers het geval is. Wel heb ik, zoals in de vorige *Veelpoot* is te lezen, wel voldoende wantsen gezien in onze tuin, ook buiten het verhaal van de bosandoorn.

Bosbijvlieg (*Eristalis horticola*)

Stadsreus (*Volucella zonaria*)

Tot dusver zijn dit de door mij waargenomen insecten op de vuilboom. Voor zover ik weet hebben alleen boomblauwtjes en urntjeswespen een relatie met de vuilboom. De rupsen van de boomblauwtjes leven o.a. van de bloemknoppen van de vuilboom en urntjeswespen zijn vooral dol op de nectar van de vuilboom. Of dat op alle vier soorten urntjeswespen slaat weet ik niet. De andere bezoekers zijn wel regelmatige bezoekers maar hebben geen specifieke relatie, ze houden gewoon van de nectar van de vuilboom.

De regelmatige bezoekers van de vuilboom:

boomblauwtje	<i>Celastrina argiolus</i>
groefbij spec.	<i>Lasioglossum spec.</i>
maskerbij spec.	<i>Hylaeus spec.</i>
honingbij	<i>Apis mellifera</i>
aardhommel spec.	<i>Bombus spec.</i>
weidehommel	<i>Bombus pratorum</i>
akkerhommel	<i>Bombus pascuorum</i>
groefbijendoder	<i>Cerceris rybyensis</i>
grote snuittordoder	<i>Cerceris arenaria</i>
urntjeswesp spec.	<i>Eumenes spec.</i>
muurwesp	<i>Ancistrocerus nigricornis</i>
gewone wesp	<i>Vespula vulgaris</i>
middelste wesp	<i>Dolichovespula media</i>
Franse veldwesp	<i>Polistes dominula</i>
gewone roodpootspinnendoder	<i>Episyron rufipes</i>
koolzwarte metselspinnendoder	<i>Auplopus carbonarius</i>
stadsreus	<i>Volucella zonaria</i>
blinde bij	<i>Eristalis tenax</i>
bosbijvlieg	<i>Eristalis horticola</i>
doodskopzweefvlieg	<i>Myathropa florea</i>
puntbijvlieg	<i>Eristalis nemorum</i>
variabel elfje	<i>Meliscaeva auricollis</i>
dambordvlieg spec.	<i>Sarcophaga spec.</i>

groene vleesvlieg onbekend

Lucilia spec.

De regelmatig jagende bezoeker:

Aziatische hoornaar

Vespa velutina

De uitgroei van de vuilboom

Rood-zwarte sikkelvantsen (*Prostemma guttula*) op een stukje 'Nieuwe Natuur' in westelijk Noord-Brabant

Vera Vandenbulcke
Gerrit Groeneweg

Sinds 2011 beheert de Vereniging Natuurmonumenten het natuurgebied Visdonk (deels gemeente Roosendaal en deels gemeente Rucphen). Na de verwerving ervan voerde men een reeks ingrijpende werkzaamheden uit om zowel de natuurkwaliteit als de beleving van het gebied te optimaliseren. Die trend leidde in 2014 tot de plannen om twee aangrenzende percelen, met op dat moment nog een agrarische bestemming, aan het natuurgebied toe te voegen en in te richten als heide.

Eén van die percelen ligt aan de Boswachtersdreef (gemeente Roosendaal) en is onderwerp van dit artikel.

De toplaag van het perceel, een maïsveld, werd verwijderd en wat resteerde was een kale zandvlakte. Alleen op de scheiding van het geplagde perceel en het landbouwgebied is de toplaag gehandhaafd.

Gestimuleerd door het verstrooien van elders afgemaaide heide en het verwijderen van houtachtige gewassen, stuurt men de gewenste ontwikkeling van het terreintje. De eerste vijf jaar (2019-2023) was fraai te zien hoe de begroeiing zich daar ontwikkelde.

Door middel van gestandaardiseerd onderzoek met bodemvallen, incidenteel aangevuld met andere vangtechnieken, is in de jaren 2019-2023 een onderzoek uitgevoerd naar loopkevers en wantsen op dit stukje 'nieuwe natuur' (anderhalve hectare) aan de Boswachtersdreef. Op dit perceel verbouwde men voordien snijmaïs.

In de vorige *Veelpoot* gingen we wat dieper in op de ontwikkeling van dit terrein, met speciale aandacht voor abundantie en gedrag van de eenhoornsnoerhalskever (*Notoxus monoceros*).³

Een opmerkelijke verschijning op het onderzoeksterrein is de **rood-zwarte sikkelvants**, opvallend door de permante populatie van dit elders zeldzame dier, opmerkelijk ook door zijn kleur: glanzend zwart met vaak fel rode poten, scharlakenrode vleugels en een forse sikkelvormig gebogen zuignuit. De sprieten van de wants zijn rood tot donkerbruin. Op het onderzoeksterrein komen ook andere soorten sikkelvantsen voor, die zijn steeds grauw bruingrijs gekleurd.

De rood-zwarte sikkelvants heeft korte, forse voorpoten, waarvan de voorscheen (femur) getand is en tegen het eveneens getande scheenbeen scharniert. Door die constructie zijn de voorpoten bijzonder geschikt is om een prooi te grijpen.

Voorpoot van de rood-zwarte sikkelvants (*Prostemma guttula*)

³ Vandenbulcke & Groeneweg 2025

Biotoop

De rood-zwarte sikkelvants is een warmte minnende soort, die zoöfaag op warme plaatsen leeft, bij voorkeur op een droge zandige, kalkachtige of rotsachtige bodem, zonder aaneengesloten begroeiing. De soort is nachtactief en houdt zich overdag schuil onder stenen, bladrozetten, dode bladeren en dichte vegetatie.⁴ Zo wordt de wants overdag vaak gevonden onder de bladrozetten of aan de voet van onder andere ossentong (*Anchusa officinalis*), slangenkruid (*Echium officinale*), gewone reigersbek (*Erodium cicutarium*), veldsalie (*Salvia pratensis*) en koningskaars (*Verbascum thapsus*), maar ook onder struikheide (*Calluna vulgaris*).⁵ In de duinen bij Domburg werd de soort aangetroffen onder reigersbek (*Erodium*) en plakken rendiermos (*Cladina*).⁶

Op het onderzoeksterrein komt de rood-zwarte sikkelvants vooral voor aan de voet van de her en der op het open zand groeiende teunisbloem (*Oenothera sp.*). Blijkbaar speelt de soort plant geen rol, mits de deze voldoende schuilplaats biedt.

De rood-zwarte sikkelvants is dan wel een zon- en warmte minnende soort, maar de plaats op het onderzoeksterrein, waar de abundantie van deze wants op Visdonk het grootst is, is niet zozeer het (warme) schaars begroeide (of bemoste) zand, maar zijn juist de meer begroeide delen van het terrein. De grootste aantallen komen hier voor op plaatsen waar schraal en schaars begroeid open zand overgaat in een voedselrijker en wat dichter met ruigtekruiden begroeide zone.

De begroeiing bestaat er uit grote teunisbloem (*Oenothera lamarckiana*), Canadese fijnstraal (*Conyza canadensis*), klein robertskruid (*Geranium purpureum*), jacobskruiskruid (*Jacobaea vulgaris*), klein streepzaad (*Crepis capillaris*), gewoon biggenkruid (*Hypochaeris radicata*), melganzevoet (*Chenopodium album*), klein robertskruid (*Geranium purpureum*), reigersbek (*Erodium cicutarium*), witte en rode klaver (*Trifolium repens* en *T. pratense*), hazenpootje (*Trifolium arvense*), sint-janskruid (*Hypericum perforatum*), schapenzuring (*Rumex acetosella*) en prikneus (*Silene coronaria*).

De locatie op het onderzoeksterrein, waar de meeste rood-zwarte sikkelvantsen in de bodemvallen zijn aangetroffen

De combinatie van open zand (warmte) en kruidenrijke begroeiing (met een bijbehorende gevarieerde entomofauna (voedsel) vormen hier blijkbaar een gunstig biotoop voor de rood-zwarte sikkelvants.

Leefgebied van de rood-zwarte sikkelvants

De rood-zwarte sikkelvants is een wijd verspreide soort, die voorkomt in Europa en Noord-Afrika en op de Canarische Eilanden.⁷

De soort wordt in Europa naar het noorden toe zeldzamer.

⁴ Aukema & Hermes 2006, 54; Aukema 2011, 1-2

⁵ van Stichel 1958-'60, 187; Southwood & Leston 1959, 196

⁶ Aukema 2011, 1

⁷ Péricart 1987, 46-50; Aukema & Rieger 1996, 87; Aukema & Hermes 2006, 54; Aukema 2011, 1-2

In Nederland bereikte deze sikkelwants decennia lang op Walcheren en in Zuid-Limburg de noordgrens van het Europese areaal. Op Walcheren, in de duinen bij Vlissingen, werd de soort al in 1887 verzameld, gevolgd door waarnemingen in de duinen bij Domburg in de jaren 1951-1957. Of de soort hier nadien is verdwenen, is niet met zekerheid bekend, maar een speurtocht in 2011 in het schrale duingrasland bij Domburg leverde zes exemplaren op: drie mannelijke en drie vrouwelijke dieren, weggekropen onder reigersbek (*Erodium*) en plakken rendiermos (*Cladonia*).

De oudste waarnemingen in Zuid-Limburg dateren van vóór 1957. Daarna volgen waarnemingen in 1983 (de Sint-Pietersberg) en 2005 (de Bemelerberg).⁸

De soort geldt dan, in het eerste decennium van 2000, in Nederland nog steeds als zeer zeldzaam. Maar vanaf 2015 komt daarin verandering. Dan breidt de rood-zwarte sikkelwants zijn areaal gestaag noordwaarts uit: in 2015 is de wants al bekend van drie uurhokken op Walcheren, vijf uurhokken in Zuid-Limburg en nu ook één in Midden-Limburg.⁹

In 2018 neemt het aantal waarnemingen in Limburg toe, terwijl er dan ook een exemplaar in Zeeland aan het Veerse Meer wordt gesignaleerd. In dit geval een brachypteer exemplaar. Omdat dat exemplaar het vliegvermogen mist, mag worden aangenomen dat deze wants deel uitmaakt van een reeds aanwezige populatie ter plaatse, of althans in de directe nabijheid daarvan.

Vanaf 2019 gaat het snel: vijftig (!) exemplaren op het door ons onderzochte perceel aan de Boswachtersdreef bij Roosendaal, één exemplaar langs de autosnelweg A4/A58 bij Bergen op Zoom, één bij Alphen (N.-B.) en één in de duinen op Schouwen.

In de provincie Limburg breidt het aantal vindplaatsen zich spectaculair uit, ook het noorden van de provincie wordt dan bereikt.¹⁰

De rood-zwarte sikkelwants is een warmte-minnende soort. Het is daarom verleidelijk om de populatie bij Roosendaal, maar ook het toenemend aantal waarnemingen elders in Nederland en in België, te zien als effect van de klimaatverandering.

In 2020 neemt het aantal waarnemingen van de rood-zwarte sikkelwants nog steeds toe, zowel in de duinen van de Zeeuwse en nu ook Zuid-Hollandse eilanden en in de provincie Limburg. In westelijk

Noord-Brabant neemt de dispersie in 2020 spectaculaire vormen aan: elf stuks op het terrein Achter Elsten op Visdonk (gemeente Rucphen), één exemplaar in de berm van de A4/A58 bij Bergen op Zoom, één exemplaar in het EVIDES-waterwingebied bij Halsteren en 285 (!) stuks op het stukje 'nieuwe natuur' aan de Boswachtersdreef.¹¹

Tot dat jaar blijft de verspreiding van de wants in Nederland overigens beperkt tot het gebied bezuiden onze grote rivieren. Eerst vanaf 2021 is de noordgrens van de wants al tot boven de grote rivieren opgeschoven.

Verspreiding van de roodzwarte sikkelwants (*Prostemma guttula*) in Nederland tot en met 28 maart 2025 (bron: waarneming.nl)

⁸ Aukema 2011, 1-2

⁹ Aukema & Hermes 2016, 61

¹⁰ Gegevens over verspreiding in Nederland - voor zover die niet zijn gepubliceerd - zijn ontleend aan waarnemingen.nl; het *Natuurhistorisch Genootschap Limburg* heeft een bijzonder actieve wantsenwerkgroep, waarvan de leden ongetwijfeld hebben bijgedragen aan een belangrijk groter aantal waarnemingen van wantsen in die provincie.

¹¹ Voor de deskundigen van de wantsenwerkgroep van EIS Kenniscentrum Insecten in Leiden was dit aanleiding om in 2019 een bezoek aan *Visdonk* te brengen

De noordwaartse uitbreiding van het leefgebied van deze **rood-zwarte sikkelwants** lijkt zich langs twee trajecten te voltrekken:

- een oostelijke route via het Maasdal vanuit België naar Noord-Limburg en zuidoostelijk Noord-Brabant;
- een westelijke traject noordwaarts langs de kustduinen.

Ons onderzoek toont een opvallend grote populatie aan in westelijk Noord-Brabant. Die populatie lijkt los te staan van de dispersie langs het Maasdal of via de kustduinen.

Mogelijk fungeert ook het stroomgebied van de Schelde als verbindingszone tussen het warme zuiden en het kille noorden. Er zijn immers meer zuidelijke soorten die Nederland bereiken langs de loop van de Schelde, in hetzij westelijk Noord-Brabant, hetzij oostelijk Zeeuws-Vlaanderen.

Rood-zwarte sikkelwants (*Prostemma guttula*), macropteer

Bij onze zuiderburen verliep de noordwaartse areaaluitbreiding in een vergelijkbaar tempo. Uit nagenoeg alle Belgische provincies zijn oude waarnemingen van deze wants van vóór 1940 bekend. De plaatsen waar deze soort toen werd aangetroffen, liggen tamelijk verspreid over het hele land, zodat daaruit geen bepaald verspreidingspatroon kan worden vastgesteld. De soort leek er later te zijn uitgestorven, want van na 1940 zijn er geen waarnemingen meer bekend.¹²

Daarin kwam verandering in 2014 met twee vindplaatsen in de provincies Namen en Waals-Brabant. Vanaf 2015 breidt het aantal vindplaatsen in Wallonië zich gestaag uit; dat jaar treft men de soort ook aan in Belgisch Limburg. Op 14 augustus 2016 signaleert men de wants aan de Belgische kust nabij De Panne. Na dat jaar breiden ook de bestaande vindplaatsen aan de kust en in Limburg zich uit. Vanaf 2020 ontdekt men steeds meer vindplaatsen in ook het binnenland. In 2022 komt de rood-zwarte sikkelwants in nagenoeg geheel België voor. De populaties langs de Belgische kust lopen in ons land door tot in de duinen van de Zeeuwse en Zuid-Hollandse eilanden. De populaties in Belgisch Limburg overschrijden eveneens de Nederlandse grens.

Eén van de weinige 'witte vlekken' op de verspreidingskaart zijn de Kempen en daarmee het hele grensgebied met Noord-Brabant vanaf Huijbergen in het westen tot en met Reusel in het oosten.¹³

Terwijl tot voor kort vrijwel alle waarnemingen in Nederland betrekking hebben op één of hooguit enkele exemplaren, is er op Visdonk onmiskenbaar sprake van een grote en bestendige populatie. De rood-zwarte sikkelwants is een vaste bewoner van het onderzoeksterrein en is regelmatig in de bodemvallen aangetroffen.

Macropteer – Brachypteer - Micropteer

De volwassen rood-zwarte sikkelwants kent in principe twee verschijningsvormen: een kortvleugelig type (brachypteer) en een langvleugelige vorm (macropteer). Dit verschijnsel komt ook bij sommige andere soorten wantsen voor. Er vanuit gaand, dat bij de macroptere vorm ook de achtervleugels en de vliegspieren ontwikkeld zijn, heeft alleen die vorm het vermogen om te vliegen en is alleen die vorm in staat het gebied te verlaten en zich elders te vestigen.

¹² Bosmans 1979,48

¹³ Verspreidingsgegevens België ontleend aan waarnemingen.be

Omdat alleen macroptere dieren zich over grotere afstanden kunnen verplaatsen, hebben incidentele waarnemingen op locaties waar het dier voorheen niet voorkwam, vaak betrekking op gevleugelde exemplaren. Uit incidentele waarnemingen van deze opvallende wants kunnen dan ook geen conclusies worden getrokken over de verhouding brachypteer : macropteer.

Meestal is deze sikkelvants echter kortvleugelig.

Deze kortvleugelige exemplaren kunnen niet vliegen. De gereduceerde voorvleugels zijn scharlaken rood met aan het uiteinde een smal grijs-wit randje met in dat randje een zwart lijntje.

Rood-zwarte sikkelvants (*Prostemma guttula*), kortvleugelig

De onvolwassen dieren, de nimfen, beschikken nooit over vleugels en/of vliegspieren.

Op het onderzoeksterrein zijn de verschillen qua aantal als volgt vertegenwoordigd:

	2019*	2020	2021	2022	2023
langvleugelig	12	47	3	1	16
kortvleugelig	21	95	73	21	39
nimf	18	134	122	4	24
totaal	51	276	198	26	79

Prostemma guttula (rood-zwarte sikkelvants) op het onderzoeksterrein

*) 2019 exclusief de maanden juni / juli

Op het onderzochte terrein is ook een tussenvorm waargenomen, waarbij de rechter voorvleugel ontbreekt en de linker voorvleugel gedeeltelijk is ontwikkeld.

Rood-zwarte sikkelvants (*Prostemma guttula*), met ongelijk ontwikkelde vleugels

Binnen het aantal vondsten in bodemvallen uit een gevestigde populatie, zoals in ons onderzoeksgebied, is die macroptere vorm verhoudingsgewijs wellicht minder aanwezig, omdat macroptere dieren vertrekken.¹⁴ Ook het omgekeerde kan zich voordoen, wanneer de bestaande populatie wordt uitgebreid met dieren, die van elders zijn komen aanvliegen.

Wij veronderstellen, dat het vliegvermogen van de rood-zwarte sikkelvants genetisch is vastgelegd. De eigenschap is recessief. Exemplaren die over het vermogen tot vliegen beschikken zijn in staat het gebied te verlaten en zich elders te vestigen. De achterblijvers, die dat vermogen tot dispersie

¹⁴ O.a. Pércart 1987, 46; Kott 1995, 41; Aukema & Hermes 2006,43

missen, zullen uiteindelijk relatief minder gevleugelde soortgenoten voortbrengen. Het aandeel van gevleugelde exemplaren in de totale populatie zal daarom afnemen. Theoretisch althans. Omdat dit te kunnen controleren is elk jaar vastgesteld hoeveel procent van de op het terrein verzamelde rood-zwarte sikkelvantsen macropter is:

Prostemma guttula (zwartrode sikkelvants) Verhouding aantallen kortvleugelig : langvleugelig)2019-2023										
Datum lediging bodemvallen	2019*		2020		2021		2022		2023	
	Macro-pter	Brachy-pter	Macro-pter	Brachy-pter	Macro-pter	Brachy-pter	Macro-pter	Brachy-pter	Macro-pter	Brachy-pter
29 / 30 maart			1			5		7		
1/13 april			10	12		8				4
25 april		4	4	4		9		3		4
8/9 mei		1	1			10			2	3
21 mei		1				9			1	1
5/7 juni	niet bekend		1	1		13				2
19 juni						8		1	1	8
3 / 4 juli			2	10		2			2	
18 juli			15	25	1	2			7	4
1 augustus			3	18	1	3	1	1	2	6
11 / 14 augustus	6	1	3	18				3	1	2
22 / 23 augustus	4	4						1		1
5/11 september	1	8	2	5				2		4
13 / 18 september						1		2		
30 september / 1 oktober	1	1	1					1		
Totaal	12	21	47	95	3	73	1	21	16	39
% macropter	12/0,33 = 36%		47/1,42 = 33%		3/0,76 = 4%		1/0,22 = 4,5%		16/0,55 = 29%	

*) 2019 exclusief de maanden juni / juli

In 2019, 2020 en 2023 blijkt ruim een derde van alle dieren macropter te zijn, terwijl, heel opvallend, in de jaren 2021 en 2022 slechts 4% van alle adulten op de onderzochte locatie langvleugelig is.

Mogelijk is een groter aandeel langvleugeligen in een bepaald jaar (2023) een aanwijzing voor uitbreiding van de bestaande populatie met nieuwkomers van elders.

Het valt het op, dat in de twee jaren waarin het aandeel van de macroptere dieren bijzonder klein is, de vangsten zich concentreren in respectievelijk het voorjaar en nazomer, terwijl in de jaren met een groot aandeel langvleugeligen de vangsten meer gespreid over het hele seizoen worden gedaan.

Zowel mannelijke als vrouwelijke adulten komen in de macroptere vorm voor.

Voedselaanbod rood-zwarte sikkelvants

Rood-zwarte sikkelvantsen zijn roofdieren, die 's-nachts op jacht gaan. Het zijn geen zichtjagers, maar lokaliseren hun prooi op de geur. Ze vangen hun prooi met hun krachtige voorpoten (afbeelding 34). Gedetailleerd beschrijft de Duitse wantsenspecialist Peter Kott hoe de sikkelvants

zich over de kop van het tegenspartelende slachtoffer buigt en met zijn steeksnuut de basis van de steeksnuut van het slachtoffer aanprijkt.¹⁵ Kleine prooien worden vastgehouden en direct leeggezogen, grotere prooidieren worden gestoken, losgelaten en achtervolgd tot ze niet meer bewegen. Dan worden ze alsnog genuttigd.¹⁶

Nadat de buit is gedood wordt deze door de sikkelvants met verteringssappen geïnjecteerd, waarna de prooi wordt leeggezogen. Bij de nimfen komt ook kannibalisme voor.¹⁷

Op alle terreintypen van Visdonk komen ook andere soorten sikkelvantsen voor, meestal bruinig van kleur. De meeste daarvan zijn niet erg kieskeurig voor wat betreft hun prooi, maar dat geldt niet voor de rood-zwarte sikkelvants, want die jaagt uitsluitend op andere wantsen. Andere insecten dan wantsen worden niet gegeten. Wanneer echter – als proef – de geurstof van een wants op bij voorbeeld een vlieg of oormorm wordt aangebracht, wordt ook dat insect desondanks met veel smaak verorberd.¹⁸

Nimfen en adulten van de rood-zwarte sikkelvants jagen op de bodem en komen daar vooral nimfen en adulten van bodem- en graafwantsen (Lygaeidae en Cydnidae) tegen. Schildwantsen die er rondkruipen (Pentatomidae) worden evenmin geschuwd.¹⁹ Nimfen lijken er de voorkeur te hebben.²⁰

Het aantal rood-zwarte sikkelvantsen in de bodemvallen verschilt van jaar tot jaar, dat geldt ook voor (volwassen) bodemwantsen, vermoedelijk een niet onbelangrijk prooidier.

Vangsten uit bodemvallen op S61	2019*	2020	2021	2022	2023
<i>Prostemma guttata</i> (adult)	33	142	76	22	55
<i>Prostemma guttata</i> (nimf)	18	134	122	4	24
<i>Prostemma guttata</i> totaal	51	276	198	26	79
<i>Nysius huttoni</i>	321	360	383	210	8
Overige Lygaeidae	163	432	162	31	63
Lygaeidae totaal	484	792	545	241	71
Verhouding <i>Prostemma</i> / <i>Nysius huttoni</i>	1:6	1:1	1:2	1:8	1:01
Verhouding <i>Prostemma</i> / Lygaeidae	1:10	1:3	1:3	1:9	1:1

Relatie tussen aantal rood-zwarte sikkelvantsen en aantal volwassen prooidieren, voor zover dit kan worden afgeleid uit bodemvallen

Uit de tellingen uit bodemvallen blijkt, dat de aantallen volwassen bodemwantsen (Lygaeidae) op het onderzoeksterrein gedurende de periode van vijf jaar sterk afneemt; een afname die vooral bij de tarwenysius spectaculair snel verloopt.

Het aantal rood-zwarte sikkelvantsen varieert, maar blijft – de piek van 2020 -2021 daargelaten - redelijk constant.

Afname van volwassen bodemwantsen op het onderzoeksterrein lijkt niet tot vermindering van de rood-zwarte sikkelvantsen te leiden.

¹⁵ Kott 1995, 35-37

¹⁶ Wachmann et al. 2006, 160-162; Kott 1995, 35-37

¹⁷ Kott 1995, 35

¹⁸ Kott 1995, 34

¹⁹ O.a. Aukema & Hermes 2006, 54

²⁰ Wachmann et al. 2006, 160-162

Levenscyclus / voortplanting van de rood-zwarte sikkelwants

Er is één generatie per jaar, de volwassen dieren overwinteren in strooisel en mos.²¹

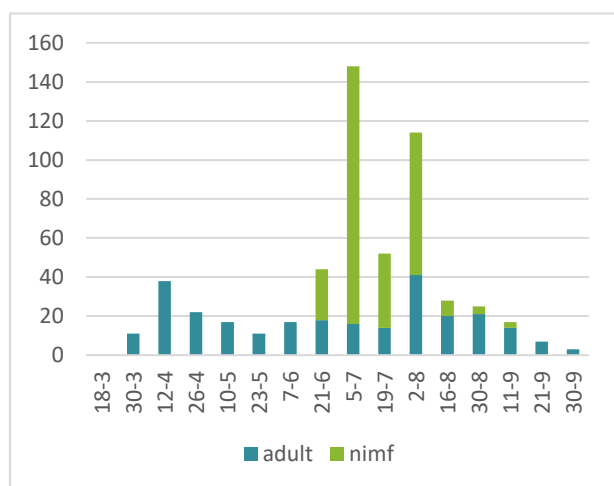
In 2020 en 2022 waren de overwinteraars op het onderzoeksterrein eind maart al actief. In 2019, 2021 en 2023 lieten de eerste exemplaren zich pas in de eerste helft van april zien.²²

Nadat eind maart de eerste dieren hun winterverblijf hebben verlaten, volgt in de eerste helft van april een kleine piek. Alle dieren zijn uit de 'winterslaap' ontwaakt; dan vindt wellicht copulatie en eiafzetting plaats.

De langwerpige eitjes, soms meer dan 100 stuks, 1,7-0,5 mm lang, worden in stengels of andere delen van dood plantaardig materiaal afgezet.²³

Vanaf dat moment vindt op het onderzoeksterrein een geleidelijke daling van de aantallen volwassen dieren plaats, mogelijk door sterfte. Circa 10-21 dagen na de eiafzetting kruipt de nimf uit het ei.²⁴

De juveniele sikkelwantsen worden aanvankelijk door ons nog niet met zekerheid op het oog als zodanig herkend, maar vanaf medio juni, wanneer ze circa 3,5 cm groot zijn, zien we de eerste nimfen. Hun aantal groeit aan tot een maximum in de eerste week van juli.

Totale aantallen adulten en nimfen rood-zwarte sikkelwantsen (*Prostemma guttata*) op het onderzoeksterrein in 2019-2023 op de data dat de bodemvallen zijn geleegd

Rood-zwarte sikkelwants (*Prostemma guttata*), nimf, verschillende ontwikkelingsstadia. Rechts het laatste stadium (5e instar)

²¹ Péricart 1987, 49; Aukema & Hermes 2006, 54; Dethier 2006, 220

²² De meeste auteurs noemen april als maand waarin de overwinteraars zich melden.

²³ Péricart 1987, 47; Kerzhner 1996, 84; Aukema & Hermes 2006, 53; Kott 2006.

²⁴ Kott 1995 en 2000

De vroegste waarneming van zo'n nimf was op 5 juni 2020, de grootste aantallen tellen we in juli tot en met begin augustus. De laatste waarneming van een nimf dateert van 5 september, wanneer veel volwassen dieren hun overwinteringsplaats zoeken.

Hoewel de piek van de nimfen in het onderzoeksgebied in de zomerperiode ligt, sluiten we niet uit dat incidenteel ook een volgroeid juveniel exemplaar ondergronds de winter doorbrengt. Dat vermoeden wordt gestaafd door onze waarneming van een volgroeide nimf in de duinen bij Ouddorp op Goeree (Z.-Holl.) op 21 maart 2025

Rood-zwarte sikkelwants (*Prostemma guttula*), nimf.
Ouddorp (Z.-H.) op 21 maart 2025

Geraadpleegde literatuur:

- Aukema B. & Rieger, C. (eds), 1996: *Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region. Vol. 2: Cimicomorpha I*. The Netherlands Entomological Society, Amsterdam
- Aukema, B. & D.J. Hermes, 2006: *Verspreidingsatlas Nederlandse wantsen (Hemiptera: Heteroptera). Deel II: Cimicomorpha I (Tingidae, Microphysidae, Nabidae, Anthocoridae, Cimicidae & Reduviidae)*. EIS, Leiden
- Aukema, B., 2011: Nieuwe en interessante Nederlandse wantsen V (Hemiptera Heteroptera), *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 36, 1-8
- Aukema, B. & D.J. Hermes, 2016: *Verspreidingsatlas Nederlandse wantsen (Hemiptera: Heteroptera). Deel IV: Pentatomomorpha I (Aradidae, Lygaeidae, Piesmatidae, Bertyidae en Pyrrhocoridae)*. EIS, Leiden
- Aukema, B. & D.J. Hermes, 2020: *Verspreidingsatlas Nederlandse wantsen (Hemiptera: Heteroptera). Deel V: Pentatomomorpha II (Coreoidea en Pentatomoidea)*. EIS, Leiden
- Bosmans, R., 1979: Voorkomen van de Belgische wantsen V: Hymatidae, Reduviidae en Nabidae, *Biologisch Jaarboek Dodonaea* 47, 44-52
- Dethier, M., 2006: À propos de l'Hétéroptière Nabidae *Prostemma guttula* (Fabricius 1787), *Notes Fauniques de Gembloux*, 59 (4), Communications brèves, 220-222.
- Kerzhner, I.M., 1996: Superfamily Cimicoidea Latreille, 1802; Family Nabidae A. Costa, 1853 - damsel bugs. In: Aukema & Rieger (eds,) 1996, 84-107
- Kott, P., 1995: Zur Biologie von *Prostemma guttula* F. (Heteroptera: Nabidae), *Mitteilungen des Internationalen Entomologischen Vereins*, Band 20 – Heft 1/2, 31-49
- Kott, P., 2000: Zur Biologie von *Prostemma guttula* F. (II) (Heteroptera: Nabidae), *Mitteilungen des Internationalen Entomologischen Vereins*, Band 25 – Heft 1/2, 41-74

Kott, P., 2006: *Zur Biologie von Prostemma guttula F. (Heteroptera: Nabidae)*. In Heteroptera: www.peter-kott.de/prostemma/index.htm (geraadpleegd januari 2023)

Péricart, J., 1987: *Hémiptères Nabidae d'Europe Occidentale et du Magreb* (Faune de France 71). Paris

Southwood, T.R.E. & D. Leston, 1959: *Land and Waterbugs of the British Isles*. London – New York

Stichel, W., 1958-1960: *Illustrierte Bestimmungstabellen der Wanzen. II. Europa (Hemiptera-Heteroptera Europae), Volumen 3 (Chimicomorpha)*. Berlin

Vandenbulcke & Groeneweg 2025: Vijf jaar lang eenhoornsnoerhalskevers (*Notoxus monoceros*) op een stukje 'nieuwe natuur' (Coleoptera – Anthicidae), *De Veelpoot*, 36e jrg. nr. 3, 11-16

Wachmann, E., A. Melber & J. Deckert 2006: *Wanzen, Band 1 Dipsocoromorpha* (Die Tierwelt Deutschlands, 77. Teil)

De Japanse kever komt eraan!

Gerrit Groeneweg

In afwachting van de komst van de Japanse kever staan bij de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit alle seinen op rood. De larven (engerlingen) van de Japanse kevers voeden zich met de wortels van vele grassoorten en kunnen daarmee grote schade toebrengen aan grasland en gazons. De volwassen kevers vreten de bladeren van een groot aantal plantensoorten. Naast bladeren vreten ze ook aan bloemen en er zijn ook meldingen van vraat aan fruit.

De Japanse kever (*Popillia japonica*) is een bladsprietkever, ongeveer net zo groot als een rozenkever (*Phyllopertha horticola*). De soort wordt beschouwd als een van de schadelijkste insecten ter wereld.

De Japanse kever is in 2017 in Zwitserland voor het eerst in Europa de Japanse kever aangetroffen. Rondom het Laggio Maggiore gedijt de kever goed en inmiddels heeft de kever zich een aantal jaren geleden in het gebied rondom het Lago Maggiore gevestigd, waar hij voor aanzienlijke schade aan wijngaarden, fruit- en andere bessendragende gewassen. Veroorzaakt. Langzaam breidt het leefgebied van de kever zich uit. Begin november 2021 is in het zuidwesten van Duitsland, in Freiburg, een exemplaar aangetroffen in een feromoonval. Mogelijk is de kever daar meegekomen in een vrachtwagen vanuit Zwitserland of Italië. Begin juli 2025 zijn twee exemplaren van de kever gevonden in Frankrijk in het departement Haut-Rhin. In België, maar ook op Schiphol (2018) is de kever aangetroffen tussen uit Italië afkomstige goederen. Levende dieren zijn in Nederland nog niet gesignaleerd, maar het lijkt slechts een kwestie van tijd dat de kever levend ook Nederland zal bereiken.

De Japanse kever komt, zoals de naam al zegt, van oorsprong uit Japan en uit het noorden van China. Ongeveer honderd jaar geleden is deze kever geïntroduceerd in de Verenigde Staten. Daarna werd in de jaren zeventig de kever gevonden op de Azoren en in 2014 werd deze kever voor het eerst gevonden in Italië.

Let op bij rozenkevers!

In Nederland wordt de Japanse kever gemakkelijk verward met de bekende rozenkever. Waarnemers van rozenkevers moeten daarom goed opletten of het niet een Japanse kever betreft. De rozenkever is sterker behaard over het hele lijf.

Rozenkever (*Phyllopertha horticola*)

Het meest opvallende verschil is, dat bij de Japanse kever witte haren in plukjes op het achterlijf zitten. De rozenkever heeft ook witte haren, maar die staan meer egaal verspreid over het lijf. Bij oudere exemplaren van beide soorten kunnen de haren grotendeels verdwenen zijn, waardoor het onderscheid lastiger is.

Mocht je de Japanse kever tegenkomen dan ben je verplicht bij de [NVWA](#) te melden.

Voor dit berichtje is gebruik gemaakt van info van Nature Today:

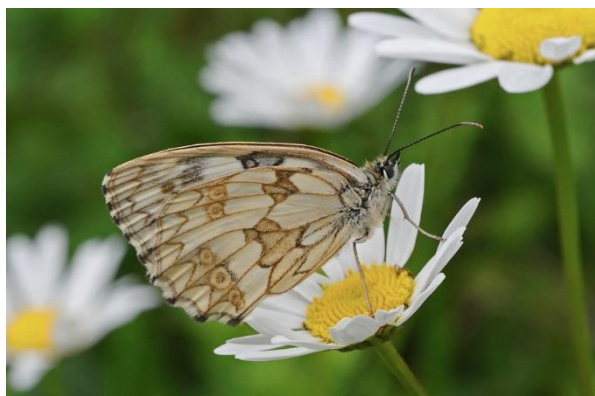
www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=28501

Viroinval in augustus

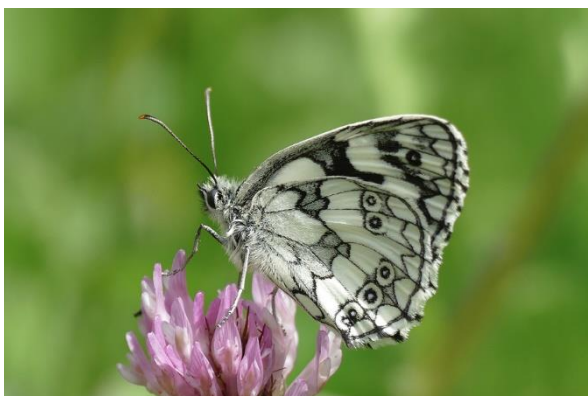
Koos van Brakel

Vanaf 1997 zijn we regelmatige bezoekers van de Viroinvallei (Viroinval) in het zuiden van België. Eigenlijk niets voor ons om de vakanties in dezelfde streek door te brengen, maar zo om de paar jaren bezoeken we toch wel deze vallei. Op een afstand van ± 3 uur en een kwartier rijden vanaf Woerden heb je een totaal andere natuur. De Viroinvallei, gemakshalve zeggen we meestal de Viroin, staat bekend om zijn kalkflora, orchideeën en vlinders. We gingen meestal in juni en het thema was altijd orchideeën. Want juni was niet alleen een goede tijd voor orchideeën maar ook voor zoveel andere planten, planten die we in Nederland niet of weinig tegenkomen. En dan ga je dus ook voor de vlinders en andere insecten.

Zo'n kalkrijk landschap heeft ook nadelen, we hebben een paar keer meegemaakt dat we er heen gingen in of na een langdurige droge periode. Weinig bloei en veel minder insecten, maar gelukkig hadden we ook bloeirijke perioden meegemaakt, dus ook veel insecten. Zoals bijvoorbeeld ook in juni 2019, opvallend veel *dambordjes*. Het dambordje is een bijzonder zeldzame vlinder in Nederland, soms een zwerggast in het zuiden van Limburg. Daar maakte je jaren mee dat hij overal en veel te zien was. Ook het *groot geaderd witje* zagen we toen veel en een paar soorten parelmoervlinders zoals de *grote parelmoervlinder*.

Dambordje (*Melanargia galathea*) (v)

Dambordje (*Melanargia galathea*)(m)

Groot geaderd witje (*Aporia crataegi*)

Grote parelmoervlinder (*Speyeria aglaja*)

Maar eigenlijk wilde ik ook wel eens in augustus naar de Viroinvallei; andere bloemen en ook andere insecten. Dus gingen dit jaar we van 17 t/m 24 augustus naar de Viroin, of beter gezegd naar een huisje in Fépin net over de grens in Frankrijk. Fépin ligt aan de Maas en slechts een paar km van de

oostkant van de Viroinval. Ook dat deel van Frankrijk, dat met de Maas als een punt België in steekt is de moeite waard, als je tenminste van heuvels en bossen houdt.

Le Fondry des Chiens

Ik denk dat elke bezoeker van de Viroinval een bezoek brengt aan Le Fondry des Chiens en ook zoals nu in augustus bent je niet de enige bezoeker. Toch is de Viroin niet echt een toeristische streek. Ben je goed ter been dan kan je vanaf de Fondry prachtige wandelingen maken. In goede tijden hebben we op de kalkhellingen in het voorjaar veel orchideeën gezien en eigenlijk is de gehele Viroin een prachtig wandelgebied met een rijke flora. Maar dan moet er voor je bezoek geen droge periode zijn geweest. En dat was ook nu in augustus het geval, er bloeide niet zoveel en ook vloog er weinig. Maar ondanks dat hadden we toch wat interessants gezien.

We besloten naar een gebiedje boven Dourbes te gaan, een deel van de Réserve Naturelle de Dourbes. Een smal weggetje dat al gauw veranderde in een bijna ontoegankelijk hobbelpad. Maar we waren daar eerder geweest en daar wisten we een plek waar in het voorjaar ondanks de droogte veel orchideeën en andere flora zagen. En dus ook vlinders en andere insecten. Op een gegeven moment stopt de weg en kan je daar op de vierkante meter lekker struinen.

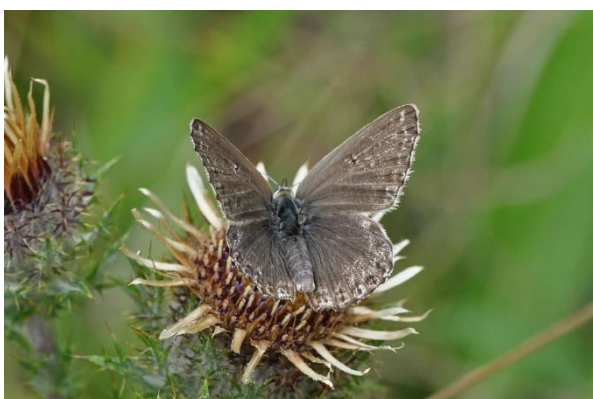
Réserve Naturelle de Dourbes (ten noorden van Dourbes)

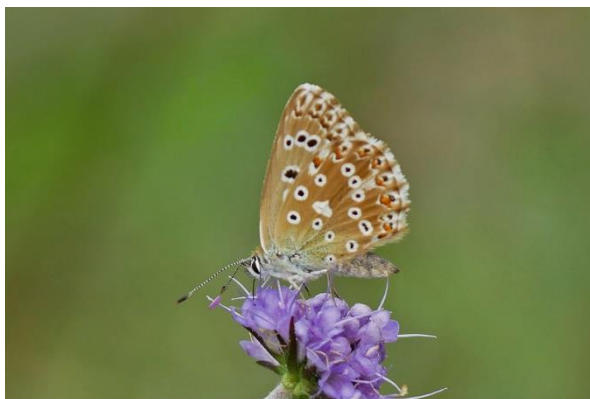
Bleek blauwtje (*Lysandra coridon*) (m)

Bleek blauwtje (*Lysandra coridon*) (m)

Bleek blauwtje (*Lysandra coridon*) (v)

Bleek blauwtje (*Lysandra coridon*) (v)

Wat het eerste opviel waren de vele blauwtjes, vooral op *blauwe knoop* en *driedistel*. Uiteraard icarusblauwtjes, maar die andere soort was het zeldzame bleek blauwtje. Haast nog talrijker dan het icarusblauwtje en dat is bijzonder want ook in Wallonië is hij zeldzaam. Uiteraard op waarneming.be gezet en daar was te zien dat de meeste waarnemingen daar in de Viroin waren. In Nederland is hij al lang niet meer waargenomen.

Vlakbij zagen we een paar bijzondere wantsen op één plant (echte guldenroede?). Het waren de engbloemridderwants (*Tropidothorax leucopterus*) en de rotsridderwants (*Spilostethus saxatilis*). De engbloemridderwants werd volgens waarneming.be bijna uitsluitend waargenomen in dit deel van de Viroin. Ook de waarnemingen van de rotsridderwants waren van deze streek en andere delen van de provincie Namen. Toevallig vond ik nog een foto van de engbloemridderwants op een engbloem, dat was van 30 mei 2017. Ook bijzonder, vlakbij deze wantsen zagen we tientallen Duitse gentianen.

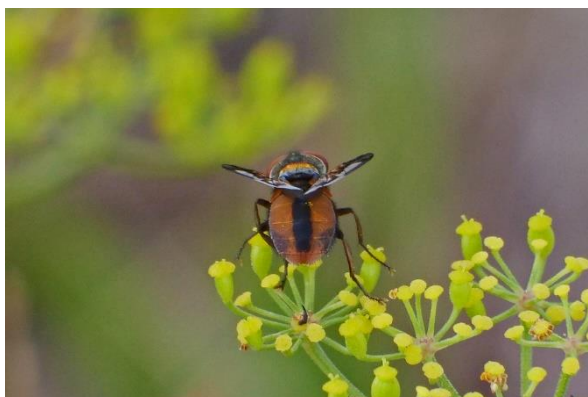
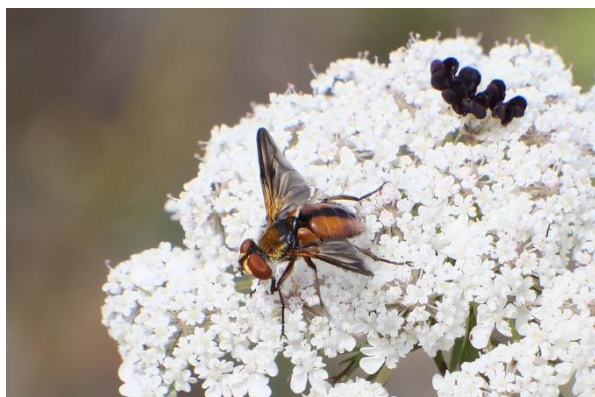

Engbloemridderwants (*Tropidothorax leucopterus*) en rotsridderwants (*Spilostethus saxatilis*)

Engbloemridderwants op Engbloem

Boven Olloy-sur-Viroin is een steengroeve (*Carrière Prospère*) waar we in het verleden een paar keer de oehoe met jongen hebben gezien. We komen er vaak terug, ook omdat je iets verder bij de oever van de Viroin kan komen. Langs de oever kon je nogal eens de *bosbeekjuffers* zien fladderen. Bij de groeve zagen we op peen/wilde peen en pastinaak een bijzondere vlieg, het leek op een soort sluipvlieg. Dat bleek ook zo, het was zeer waarschijnlijk een *Ectophasia crassipennis*.

Sluipvlieg (*Ectophasia crassipennis*)

Voor zover ik kon nagaan ook een zeldzame waarneming, wat vooral opviel was die brede zwarte streep op het achterlijf. Zij zou vooral parasiteren op bepaalde wantsen. Tegenover de groeve zagen we veel 'kruipende' *bosrank* en ook hier was een jagende Aziatische hoornaar te zien. Het ging me een beetje te snel om die te kunnen fotograferen.

De hoeveelheid waarnemingen van planten en insecten in deze week viel weliswaar tegen, maar toch wel aardig dat we een paar bijzondere en zeldzame insecten hebben kunnen waarnemen. Er zijn in de Viroinval zoveel interessante plekjes voor planten- en insectenliefhebbers. Veel goed aangegeven wandelingen, makkelijke en moeilijke wandelingen. O.a. de volgende locaties zijn de moeite waard: La Roche Trouée, Les Rivelottes, Tienne aux Paquis, Les Abannets, La Montagne-aux-Buis, Le Tienne Breumont, etcetera.

Zicht vanaf de Carrière Prospère

De studiereis Insecten in Gorssel

Geert van Poelgeest

De tuinderij Veldhof en de Tuin van Dorth zijn al een aantal jaren de plek geweest waar insecten zijn onderzocht.

De vraag van Veldhof

De tuinderij Veldhof vroeg tijdens het bezoek “is de biodiversiteit vooruitgegaan?”

Dit is een korte vraag; het antwoord is een stuk lastiger.

Direct na de studiereis hebben Anna en ik hierover gesproken.

Uit de lessen vegetatiekunde weet ik dat planten meestal maatgevend zijn voor een levensgemeenschap, uiteraard geldt dat voor de planten maar ook bij vlinders worden planten gebruikt om een ecologische groep te typeren (graslandsoorten, hooilandsoorten). Bij vogels zien we dat ook in de ecologische groepen: struweelvogels, bosrandstruweelvogels. De relatie tussen insecten en planten is duidelijk als we naar de bijen kijken, de vlinders, de bladmijnen. Dus planten zijn vaak de basis om ecologische groepen in te delen.

Eén van de criteria om te weten of een levensgemeenschap in orde is of alle soorten aanwezig zijn die daar thuis horen of te wel, is deze levensgemeenschap volledig.

Aangezien wij slechts één keer per jaar op de Veldhof zijn is het een momentopname. Wel is het in dezelfde periode van het jaar en dat is voor de statistiek belangrijk.

Het idee is nu dat we volgend jaar ons op drie planten richten (akkerdistel, gewone berenklaauw en wilde peen). Dat we alle insecten en andere geleedpotigen op waarneming.nl melden die we op deze planten waarnemen. De gevonden soorten vergelijken we dan met de eerder gemelde soorten op deze planten.

Zie ook: <https://stichtinglevendegrond.nl/2025/07/10/je-ziet-hier-echt-een-revolutie-van-leven/>

Tuin van Dorth

De eigenares van bed en breakfast “In de tuin van Dorth” vertelde: “In 2025 heeft een buurman direct naast mijn tuin mais gezaaid met een rand van onder andere zonnebloemen. Dit om de biodiversiteit te versterken. Aan de buurman vroeg ik waar het zaad vandaan kwam. Hij wist dat niet. Via internet kwam ik er achter dat de zaden uit China kwamen, gecoat met een bestrijdingsmiddel. Ook bespoot hij zijn perceel mais met gif, ook de Bio- strook werd meegenomen. Dus versterking van de biodiversiteit is ver te zoeken”. Zij vreest dat het gif ook in haar tuin terecht is gekomen. Zij vroeg aan ons of wij hiervoor haar weide in de gaten kunnen houden.

Als volgend jaar de reis weer door kan gaan zullen we speciale aandacht aan de weide besteden. Als eerst zullen we van de weide een gebruikerslocatie in waarneming.nl maken. Hierdoor kunnen we de waarnemingen in dit gebied volgen.

Een bezoek aan de Veldhof: Hoe een vergeten paardenweide transformeerde in een biodivers paradijs

Anna Kreffer en Geert van Poelgeest

Het is warm, de lucht trilt van insectengezoem. In de schaduw van de veranda neemt Geert van Poelgeest even pauze na een intensieve dag. Geert en Anna zijn hier niet voor het eerst. Met hun werkgroep van de KNNV – de Koninklijke Nederlandse Natuurvereniging – komen ze al voor het vierde keer naar De Veldhof. Wat begon als een experiment, is uitgegroeid tot een jaarlijkse traditie. “We zijn hier eigenlijk om naar insecten te kijken,” vertelt Geert: “Gewoon inventariseren, soorten vastleggen. Maar we steken ook de handen uit de mouwen: hagen knippen, mulchen, wieden. Alles wat bij ecologisch beheer komt kijken.”

Meer dan kijken

De KNNV is een landelijke natuurvereniging die draait op drie pijlers: natuurstudie, educatie en bescherming. “Bij natuurstudie ga je letterlijk op jacht naar soorten,” legt Geert uit. “Educatie betekent onze passie voor de natuur overbrengen. En natuurbescherming is heel praktisch: werken in het veld én juridische procedures opstarten als dat nodig is.” Er zijn 50 afdeling door heel Nederland, zie <https://knnv.nl/>

De insectenreis is onderdeel van een groter geheel. Er is een landelijke insectenwerkgroep én een reiscommissie die dit soort natuurreizen organiseert, zowel in Nederland als daarbuiten.

De reiscommissie koos voor De Veldhof. “Een plek met afwisseling,” vult Anna Kreffer aan; “Je hebt hier een voedselbos, een groentetuin, bloemrijke velden. Overdag gaan we het veld in, 's avonds zijn er lezingen in de Stayokay in Gorssel waar we ook overnachten. Alles klopt hier.”

Registratie geeft inzicht

Door het jaarlijks terugkomen ontstaat er iets bijzonders: een langetermijnbeeld van de biodiversiteit.

“In 2023 hebben we hier 114 insectensoorten geregistreerd,” zegt Geert, wijzend op zijn smartphone. “In 2024 waren we er niet, en zie je direct een enorme daling: slechts 7 soorten zijn dat jaar gemeld.”

“Dat laat zien hoe afhankelijk data is van aanwezigheid,” benadrukt Anna. “Het zegt niet per se dat er minder leeft, maar dat er minder gekeken is.”

Geert en Anna signaleren wel degelijk een positieve trend aan de hand van dit rijtje:

2021: 17 soorten

2022: 62

2023: 114

2024: 7

2025: 170 soorten

Dat is een gigantische sprong. Ja, deels komt dat doordat we beter kijken, maar de natuur hier is ook echt rijker geworden.” Enkele soorten in 2025, de zeldzame groefkopveldwesp (*Polistes nimpha*), zij maken kenmerken papiernestjes met open raten; de knoopkruidachildwants (*Carpocoris purpureipennis*), zeldzaam, dit is een soort van bloemrijk grasland en ruigtes, ze overwinteren als

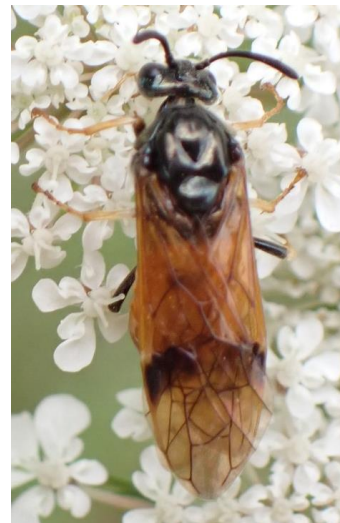
volwassen dier, in Limburg zijn ze niet zeldzaam; de zeer zeldzame *Arge pullata* en de zeer zeldzame *Arge dimidiata*, uit de literatuur blijkt dat de larven van beide soorten op berken gevonden worden. Het zijn kortspruitbladwespen die geen taille hebben. Zij leven van stuifmeel die zijn op bladeren en bloemen vinden.

Ook is de zeldzame vierentwintigstippelig lieveheersbeestje (*Subcoccinella vigintiquatuorpunctata*) is er waargenomen, deze kever legt zijn eitjes op dagkoekoeksbloem, is te gast bij zeepkruid, avondkoekoeksbloem, blaassilene, melganzevoet, akkerdistel, gewone berenklauw, boerenwormkruid, echte koekoeksbloem, luzerne, wilg, braam en eik.

◀ *Arge pullata*

Arge dimidiata ▶

Van kale weide naar oase

De Veldhof was ooit een paardenweide. Nu is het een schoolvoorbeeld van natuurlijke regeneratie. “In een paardenwei kom je weinig tegen,” zegt Anna: “Wat gras, misschien wat brandnetel. Hier zie je open plekken, bloemrijke randen, nestgelegenheid voor wilde bijen. Dat is perfect voor onze inheemse natuur”.

Geert: “Het is eigenlijk net als bij mensen: te veel voeding is ook niet goed. In rijke landbouwgrond zie je vooral braam, brandnetel en berenklauw – wij noemen dat de BBB. Hier is de grond schraler, en dat levert veel meer diversiteit op”.

‘We komen ogen en oren tekort’

Wat opvalt dit jaar, is de aanwezigheid van grote insecten. “Sluipvliegen, zweefvliegen, wespen, bijen... er vliegt hier echt van alles,” zegt Anna.

“Tijdens ons laatste bezoek moest ik echt zoeken. Nu zie je meteen op elke bloem meerdere soorten. Ik kom gewoon ogen en oren tekort,” zegt ze enthousiast: “Het is alsof alles hier tot leven komt”. Je ziet dat zelfs terug in de reeën populatie. “Ze komen hier het voedselbos in, vooral ’s avonds. Als je goed let op de windrichting, kun je soms tot op vier meter naderen. Ze voelen zich hier veilig, dat zegt ook iets over de balans in het ecosysteem”.

“Je ziet hier echt een revolutie van leven”

Noot: dit artikel is met toestemming deels overgenomen van de website van de Stichting Levende Grond:

<https://stichtinglevendegrond.nl/2025/07/10/je-ziet-hier-echt-een-revolutie-van-leven/>

Publicaties

Brachytron 2025 (1 en 2).

De inhoud van deze gezamenlijke uitgave van de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie en de Libellenvereniging Vlaanderen wordt gevormd door een artikel van René Manger over juffers en libellen die geparasiteerd worden door libellenknutten (*Forcipomyia paludis*). Knutten zijn bekende ectoparasieten met een breed spectrum aan verschillende gastheren, zoals zoogdieren, vogels en verschillende geleedpotigen waaronder juffers en libellen (Odonata).

In Nederland werd in 2008 in de Weerribben voor het eerst een libellenknut (*Forcipomyia paludis*) ontdekt.

Libellenknutten hechten zich vooral vast op de vleugeladers van libellen, waarbij ze zich vastbijten in een vleugelader en zich met hun poten vasthouden aan het vleugeloppervlak. De vrouwtjes zuigen hemolymfe uit de aderen.

Uit onderzoek in Nederland en Vlaanderen is gebleken dat de meeste libellenknutten in de omgeving van galigaan (*Cladium mariscus*), een cypergras, worden gevonden.

De auteur deed in juni en juli 2024 een gericht onderzoek naar het voorkomen van deze parasiet in De Wieden. Daarbij werden achttien libellensoorten waargenomen, waarvan er zeven met de libellenknut geparasiteerd waren. De gemiddelde infectiegraad bedroeg 7.8%.

Bijna alle knutten werden aan de basis van de voorvleugels, ter hoogte van de cubitale aders waargenomen. De libellenknut lijkt in de Wieden minder algemeen voor te komen dan in de Weerribben. Het verschil van de infectiegraad van de libellenfauna tussen beide gebieden valt op dit moment niet te verklaren. Mogelijk dat de eerder geringe dichtheid aan galigaan, het beheer of successiestadium bepalend is.

Smit, J. & W. Klei, 2025: De Nederlandse plooiwleugelwespen (Hymenoptera: Vespidae), Faunistische Mededelingen 16.

In de reeks Entomologische Tabellen verscheen deze maand een nieuwe tabel. Dit keer over plooiwleugelwespen. Jan Smit en Wim Klein, beschrijven hierin alle 59 Nederlandse soorten plooiwleugelwespen. Deze groep omvat de bekende sociale wespen, zoals de hoornaars, limonadewespen en veldwespen, maar ook de vele solitaire soorten. Behalve de 59 Nederlandse soorten staan er ook nog 13 soorten uit het nabije buitenland in de tabel. Per soort is een bespreking opgenomen en voor de Nederlandse soorten een verspreidingskaart.

Het boekje is prachtig geïllustreerd.

Een pluspunt van deze uitgave is een hoofdstuk dat gewijd is aan tips voor het zelf doen van onderzoek naar plooiwleugelwespen.

Uiteraard gaat deze gids niet voorbij aan een bijzonder actueel onderwerp, waarover iedereen wel een mening heeft: de Aziatische hoornaar, de schrik van elke imker. "De ervaring van de afgelopen bijna 20 jaar in Frankrijk heeft echter geleerd dat een sterk honingbijenvolk de predatie door deze hoornaar probleemloos kan doorstaan", zo vermelden de auteurs bij de bespreking van de soorten. "Alleen zwakke volken kunnen het loodje leggen. Voor paniekverhalen dat door deze nieuwe wesp onze insectenecologie te gronde zou gaan, is in Frankrijk geen enkel bewijs gevonden".

Zwols Natuurtijdschrift 2025, 32^e jrg., nr. 2 (KNNV en IVN Zwolle)

KNNV en IVN Zwolle geven gezamenlijk een bijzonder fraai tijdschrift uit, bovendien delen ze een insectenwerkgroep.

Insecten komen in deze editie ruimschoots aan bod met een artikel over de verschillende waterjufferfamilies (Zygoptera) uit de omgeving van Zwolle en de aankondiging van een minicursus en veldexcursie waarbij wantsen centraal staan.

Verder het verslag van een veldexcursie van de insectenwerkgroep naar landgoed de Horte tussen Zwolle en Dalfsen, waarop niet minder dan 71 soorten insecten werden gespot.

Fluitekruid 44^e jrg. nr. 3, juli 2025

Enkele zaken uit deze fraaie kwartaaluitgave van de afdeling Woerden van de KNNV vinden we terug in de vorige *Veelpoot*, zoals de wederwaardigheden van Koos van Brakel met het leven op de bosandoorn.

Van de hand van Koos is ook een korte mededeling over zijn ontmoeting met een goudgestreepte kortschildkever (*Staphylinus*

caesareu) tijdens een midweek in Gees (Dr.)

Na een korte introductie over nachtvlinders stelt Norbert Daemen aan de lezers van *Fluitekruid* een kistval beschikbaar aan degene die deze vlinderval een nachtje in zijn tuin zou willen hebben. Bij de kist zit een kabelhaspel voor de stroomvoorziening en uiteraard ook een gebruiksaanwijzing. De centrale coördinator is tevens helpdesk.

Elders in het blad beschrijft George de Wrede stap voor stap hoe de krompootdoodgraver (*Nicrophorus vespillo*) aan de slag gaat met een dode muis, teneinde daar haar nageslacht ter wereld te brengen en te verzorgen.

Kees Theunis tenslotte geeft aan hoe je de gewone wesp en de Duitse wesp, de twee limonadewespen, kunt onderscheiden. Belangrijk is, dat je het dier recht in de ogen kunt zien. De tekening op de kop en de geeltekening in de ooginhammen zijn namelijk karakteristiek.

D'Haeseleer, J. et al., 2025: Rode Lijst van de wilde bijen in Vlaanderen 2025. Instituut Natuur- en Bosonderzoek (INBO)

Recent verscheen de eerste Rode Lijst van de wilde bijen in Vlaanderen. Van de 340 soorten wilde bijen in Vlaanderen bleken er 35 *regionaal uitgestorven*, 14 *ernstig bedreigd*, 37 *bedreigd*, 50 *kwetsbaar*, 40 *bijna in gevaar* en 148 *momenteel niet in gevaar*. Voor 16 soorten was er *onvoldoende informatie beschikbaar* om een Rode-Lijstcategorie te bepalen.

***Phegea* (driemaandelijks tijdschrift van de Vlaamse Vereniging voor Entomologie), 53^e jrg., nr. 3, september 2025**

Voor nu steeds meer Zuid- en Midden-Europese insecten ons land bereiken, is het zaak om alert te zijn op de nieuwkomers, die bij de uitbreiding van hun leefgebied inmiddels België hebben bereikt. In het jongste nummer van *Phegea* worden weer een aantal van die immigranten beschreven. Zoals de Spulders wespvlinder (*Synanthedon spuleri*) die overigens in 2017 in Zuid-Limburg werd aangetroffen, en *Phyllonorycter ulicicolella*, een vouwmot op gaspeldoorn.

Verder een artikel over het vraatbeeld in zich ontwikkelende aalbessen, waarmee de bessenscheutboorder (*Lamponia capitella*) kan worden opgespoord.

Een interessant artikel gaat over vijf soorten prachtkevers (Coleoptera: Buprestidae) die de afgelopen jaren aan de westrand van Brussel zijn aangetroffen. De larven van deze fraaie kevers knagen gangen in het spinthout van verzwakte loofbomen.

Naar aanleiding van enkele vondsten van de bijenwolf (*Trichodes apiarius*) is de verspreiding van deze fraaie kever in de Benelux nader onderzocht. Volwassen kevers leven van stuifmeel en nectar, maar de larven ontwikkelen zich als parasieten in nesten van solitaire bijen, maar soms ook in kasten van honingbijen,

In navolging van de presentatie van Erik van der Spek tijdens de algemene ledenvergadering van de NEV dit voorjaar vraagt ook *Phegea* in een *editorial* aandacht voor juridische en ethische aspecten van het verzamelen van insecten (zie ook de vorige *Veelpoot*).

***Volkskrant* 9 september 2025, pag. 2**

Lelystad verhoogt de biodiversiteit in de stad. Dat gebeurt onder andere door het gratis verstrekken van bloemenzaad. Zo streeft Lelystad naar een rol als 'hoofdstad van nieuwe natuur'. Daartoe stelt de stad gratis zakjes met elk tien bloemenzaadjes aan haar inwoners beschikbaar. Inmiddels hebben al meer dan 1.500 lelystedelingen er hun tuin, balkon of straathoek mee vol gestrooid.

Vanzelfsprekend is ons mede-LIW-lid Arjan van der Veen, stadsecoloog van Lelystad, bij dat project betrokken. Het feit dat er nu nog weinig biodiversiteit in het poldergebied rondom de stad is te bespeuren, beperkt ook de groei van de soortenrijkdom in de stad. In feite vormt het nieuwe polderlandschap een rem op de toename van nieuwkomers. Toch weten sommige insecten uit Zuid-Europa, zoals de gehoornde metselbij, de stad te bereiken. Een bijeffect van de klimaatveranderingen, noemt Arjan het. Volgens hem kun je aantallen nieuwkomers aflezen of het ecosysteem in balans is.

“Als we dit project goed aanpakken, dan krijgen we juist in de verstedelijkte gebieden de grootste biodiversiteit” aldus Arjen.

***De Levende Natuur*, 126^e jrg., nr. 5, 2025**

De aantallen en diversiteit van insecten gaan de laatste decennia achteruit, maar de negendoornige wintersteenvlieg (*Taeniopteryx schoenemundi*), doet het rond de Roer in Limburg opvallend goed.

Lezing Tuinen, wilde bijen en dagvlinders en hun planten

Op 23 oktober organiseert de KNNV Landelijke Insectenwerkgroep van 20.00 tot 21.30 uur een lezing Tuinen, wilde bijen en dagvlinders en hun planten.

Deze wordt gegeven door Wankja Ferguson, zij heeft vele jaren ervaring met het ontwerpen van tuinen voor wilde bijen en vlinders. In deze lezing zal zij haar ervaring delen.

De lezing is gratis, stuur een email aan liw@knnv.nl en na aanmelding wordt een zoomcode toegestuurd.

Vele soorten wilde bijen zijn bedreigd en staan op de rode lijst. Heel veel bijen soorten zijn van bepaalde plantenfamilies afhankelijk of soms zelfs maar één plant. Kunnen we ze helpen om van de rode lijst af te krijgen? Sommige soorten vlinders zijn vrij algemeen en vind je toch zelden in tuinen en openbare ruimte, andere zijn zeldzaam maar hoeven dat niet te blijven. Het kan anders en wat is er nou leuker dan een handje te helpen om de biodiversiteit in eigen buurt te vergroten?

Insectenavond KNNV Zwolle in de Nooterhof

Iedereen die geïnteresseerd is in insecten is welkom in de Nooterhof!

De avond bestaat uit 3 of 4 praatjes over zeer diverse onderwerpen en wordt georganiseerd door de insectenwerkgroep van IVN-KNNV Zwolle e.o. en Vlinderstichting.

Wanneer je op de hoogte wilt blijven van onze activiteiten en alle details wilt weten over deze avond(en) kun je een mail sturen naar insecten@ivnzwolle.nl.

Contacten

De LIW is opgericht in 1938

Website: liw.knnv.nl

Email: liw@knnv.nl

LIW-rekeningnummer: NL94 ASNB 8850 6220 74 t.n.v. M.T. van Adrichem

Bestuur

voorzitter	Geert van Poelgeest	liw@knnv.nl
secretaris	Anna Kreffer	liw@knnv.nl
penningmeester	Michel van Adrichem	penningmeester.liw@knnv.nl
Contributie lid € 7,-- per jaar		

Medewerkers

redactie <i>Veelpoot</i>	Gerrit Groeneweg	veelpoot@liw.knnv.nl
webmaster	Geert van Poelgeest	liw@knnv.nl
Beheer keuken LIW-weekends:	Sharida Bhageloe en Willemein Poot	